

BIBLIOTECA „DIMINEAȚA”

THOMAS MANN

TRISTAN

În românește și cu o notiță despre Thomas Mann

De EMAN. CERBU

EDITURA „ADEVARUL” s.a

Strada Sărindar. 9-11

THOMAS MANN

Neîndoios că atunci când Germania, după sângeroasa revoluție socială, care a sfâșiat credința atotputernicilor zilei în idolul imperialismului și a întronat în țara Kaiserului înfrânt domnia unei democrații sănătoase, la antipodul regimului oligarhic de până atunci, nu puțini au fost aceia cari au clamat că, pentru o mai luminoasă exprimare a acestei democrații, s-ar cuveni ca în fruntea tinerei republici să fie chemată, o personalitate de prestanță intelectuală, de bună reputație literară, dacă se poate un mare scriitor. Și mulți au enunțat numele lui Gerhart Hauptmann, aprigul luptător al proletariatului, autorul atâtor lucrări de sinceră emoție democratică.

Dar citarea lui Hauptmann pentru candidatura celei mai înalte funcții în noul stat german, nu se datora poate atât de mult operilor sale din tinerețe, bățăioase și acuzatoare, idealiste până la fanatismul socialist, cât ponderei de maturitate, pe care acest scriitor și-a cimentat-o prin scrieri ulterioare, mult mai înțelepte și cumiști. Germania n-avea nici un interes că cheme în fruntea destinelor ei turburi pe un om cu tendințe ultra-revoluționare, pe-un teoretician de linie definită, pe un sectar.

Și deaceea, alături de numele lui Gerhart Hauptmann, se auzi pronunțându-se numele altui scriitor de amploare mare, altui reprezentant strălucit al intelectului german, mult mai tânăr decât Hauptmann, dar nu mai puțin consolidat în reputația sa extra-germană și europeană: numele lui Thomas Mann.

Mai târziu, partidele politice au biruit cu avalanșa candidaților lor parlamentari și președintele tinerei republici germane fu ales din sânul campionilor politici. Nu e aci locul să judecăm logica și oportunitatea acestei recăderi în tradiție. Faptul care rămâne — și care e frumos, fiindcă lasă să se întrezărească măcar aurora unor concepții proaspete ce vor deveni cândva poate realități — este faptul pomenirii celor doi corifei ai literelor germane pentru cel mai primejdios și înalt post al conducerii unui popor. El consacră și mai mult prestigiul și fondul acestor doi scriitori.

Thomas Mann indrituește însă cu atât mai mult această cinste, cu cât, în ultimele sale cărți de doctrină politică, cărți de o rară cinste și puritate sufletească, el propovăduiește, în stilul său de o atât de concisă și

transparentă cizelare, europenizarea ideilor politice de stat și un umanitarism select și solid, întemeiat pe cultură serioasă, care-i asigură un rol de seamă în mișcarea intelectuală a veacului nostru, mai presus de toate barierele naționale și șoviniste, dincolo de principiile politice ale poporului, în limba căruia scrie.

Dealtfel, Thomas Mann nu e german decât prin tată și încă: al unui tată născut în orașul liber Lübeck, fără pic de sânge prusac în vine. Mama sa e Braziliană. Or, tocmai acest amestec — la care se mai adaugă și faptul că mama sa, la rândul ei, e fiica unei creole — a înfiripat în personalitatea lui Thomas Mann o ciudată armonie, surprinzător de sonoră, de pasiune reținută și de scepticism aristocratic, care caracterizează toată gama de gândire, ritmul sufletesc și întreaga lui operă literară. La vârsta de 50 de ani — Thomas Mann s-a născut în anul 1875 — el oferă pilda vie a unei reputațiuni pe deplin fixate și aproape fără contestări mărunte și meschine, pilda unui scriitor devenit aproape clasic în viață, după o activitate literară care nu impune utât prin numărul volumelor tipărite, cât prin valoarea cuprinsului, prin surpriza maturității, prin structura lor decisă și definitivă.

Numai rareori se găsește un „aproximativ“ în scrierile sale. Și acesta, mai degrabă în ultimele lui volume, de essay-uri politice. Criticul E. A. Greeven scrie bunăoară (în „Literarisches Echo“ anul XXIV, No. 13) despre articolele lui Thomas Mann din cartea „Rede und Antwort“ (Teme și răspunsuri):

„Aristocrații literaturii îi stau alături: Fontane, Keyserling și Bang — el e din triunchiul lor, sânge din sângele lor, dar nu de tot, numai cu aproximație. Un neînsemnat ceva îi lipsește întru desăvârșire: simplitatea prestaței aristocratice. Intellectul a consumat-o, această simplitate de prestață a firei, și cu ea și floarea gingașă a improvizării, și nu rămâne — foarte conștientă, foarte selectă, dar oarecum încremenită — decât atitudinea aristocratică în cea mai bună conservare.”

Caracterizarea aceasta e suficient de generalizantă pentru ca să poată cuprinde întreaga operă literară a lui Thomas Mann. Cei mai mulți

critici găsesc, într-adevăr, prilejul de a-i imputa lui Thomas Mann un defect, care-i lipsește bunăoară cu desăvârșire fratelui său, pătimașului Heinrich Mann, scriitorului agresiv și îndrăzneț, a cărui proză e biciuită vehement de nervozitățile timpurilor noastre, și al cărui stil pare a voi să absoarbă, în cuvinte, tot sângele realităților ce le exprimă. Or, acest defect al lui Thomas Mann ar fi tocmai rezerva sa cumpănită, nicidecum pedantă, dar prea sceptică și umbrită de stavile fără număr. Bine-șlefuitele și adânc-gânditele sale essay-uri îl determină pe acelaș Greeven să găsească justificată conferirea titlului de doctor honoris causa la Universitatea din Bonn, pe care Thomas Mann l-a primit în ultimul timp.

„E foarte nimerit — scrie Greeven—că i s-a decernat acest titlu celui mai reținut și mai conștient poet al zilelor noastre, căruia nu-i lipsește mai nimic — numai foarte puțin — spre a fi filozof. E conștient, foarte conștient, și are limită, exterioară și lăuntrică, până la manierism, până acolo unde vanitatea cade in modestie sublimată și in smerenie”.

Disciplina aceasta, care înfățișează, deplin stilul lui Thomas Mann, îi precizează și personalitatea. Ștefan Zweig afirmă dealtfel fără înconjur (in „Die neue Rundschau“, anul XXXII, No. 12):

„La Thomas Mann arta este întotdeauna disciplină, disciplina totdeauna artă.

„O asemenea proză e necesarmente magistrală, în formularea ei. Thomas Mann vorbește undeva despre arta de a „exprima un lucru în chip victorios în chip victorios: mai bine nu poate fi evidențiată lupta care precedează la el, lupta cuvântului pentru justa exprimare a obiectului, efortul activ, familiarizat cu toate trucurile, am putea spune: strategic, de a iscodi, de a adulmea, de a sesiza deplin lucrurile, cu ajutorul cuvântului, până la nimerirea drept în țintă a atributului, care izbește, cu precizie de săgeată, în inima noțiunii. Victorios, da, acesta e adevăratul, singurul cuvânt pentru stilul acestei proze nervoase a lui Thomas Mann, proză care nu-i scapără dintre degete dintr-o putere înăscută, lăuntrică, dintr-o armonie predestinată, ci care, cinstit, sistematic, cu îndârjire, și desnădejde

chiar, totdeauna însă cu o energie neobosită, neoprită, și încordată se apropie luptând de obiectul țintit.”

După o nuvelă care nu lasă să se ghicească defel însușirile însemnate ale autorului ei, și pe care Thomas Mann a publicat-o în anul 1898, adică la douăzeci și trei de ani („Der kleine Herr Friedemann”: Micul domn Friedemann), toate calitățile de rasă mare ale producției sale următoare, atât de prețuite în opera lui, apărură brusc în romanul „Die Buddenbrooks” tipărit în 1901, și al cărui erou nu era un individ singur, ci o familie, mai bine zis: „decăderea unei familii”, cum își subintitulează autorul însuși impozanta lucrare. Personagiile acestui roman, numeroase și variate, sunt desenate cu o precizie și un simț plastic de o rară elocuență, într-o îmbinare de metodă clasică, cu iscusință de pictor de fresce. Scriitorul sculptează materialul fără reticențe, uneori chiar fără milă în imprimarea trăsăturilor.

„Poate că nici un alt scriitor în viață — afirmă Alfred Biese în a sa Istorie a literaturii germane — nu reușește să unească în așa fel preocuparea serioasă de artă cu o asemenea obiectivitate de temperament”.

Drama „Fiorenza“ a lui Thomas Mann, apărută în 1905, împerechează aceeași liniște minunată cu precizia și limpezimea conturului.

Cea mai remarcabilă și originală operă a sa, Thomas Mann a dat-o însă în volumul de nuvele „Tristan” din care — pentru această Bibliotecă — am cules la rândul-ne povestirea care împrumută titlul volumului și pe care o socotim pagina cea mai caracteristică din întreaga producție beletristică a lui Thomas Mann.

Biese găsește că nu degeaba autorul a așternut ca Motto în fruntea acestui volum de nuvele adagiul lui Ibsen: „A scrie e a te judeca pe tine însuși”. Un unic contrast se repetă mereu, în toate chipurile, în acest ciclu de nuvele: e insinuant ca o permanentă aducere-aminte a amestecului de sânge din înseși vinele autorului; e ca o reflectare a jocului de valori, a etern neliniștitei balanțe dintr-înșul, fiu de aristocrat, între tot ce se cheamă

ordine, curățenie, sănătate, voieșie, și ceea ce ochiul unui artist vede, urechea unui artist aude, inima unui artist simte și trăește. În tot felul de game și variații, apare mereu în cartea aceasta a lui Thomas Mann lupta dintre viața sgomotoasă, înfloritoare, uneori brutală a burghezului burtă-verde, și visurile, iluziile, idealurile cugetelor frământate și turburate de nenumărate enigme și probleme interioare. Icoane vii ale avânturilor luate de artist, spre a realiza câte unele din gândurile sale, și ale vulgarității cu care filisteanul i le calcă în picioare, torturându-l pună la exasperare.

Thomas Mann are darul miraculos de a spune toate aceste suferințe, fără a se amesteca printre eroii săi, ci rămânând totdeauna deasupra situațiilor cu un surâs de ironie, împăciuitor și totuși caustic, care pare a da dreptate ambelor tabere și în care scânteiază totuși adevărul crud fără înfrumusețări, atât de transparent, încât cetitorul e liber să aleagă tabăra care îi place mai bine. Autorul știe să învestmânte în cuvinte — și încă: în cele mai potrivite, pentru toate împrejurările — ciudatele întortochieri sufletești, în cari se găsesc, la momente date, eroii povestirilor sale. Nici o clipă, el nu-și arată însă înclinațiunile proprii, parcă s-ar teme să nu devie vulnerabil din momentul în care s-ar vedea pe cine îndrăgește.

Romanul următor al lui Thomas Mann: “Königliche Hoheit” (Alteță regală) manifestă absolut aceeași atitudine a autorului: vrednică de admirație în elevațiunea ei regală, dar prea obiectivizată și abstractă pentru concepția materialistă a veacului nostru.

Fapt cert e însă că tocmai asemenea opere au putința de a rămâne în patrimoniul literaturii universale. Celelalte, smulse din vârtoarea înspumată a patimilor, asvârlite ca din erupții vulcanice, fără a fi fost filtrate prin calmul și seninătatea unor suflete potolite, au soarta efemeridelor, și rareori — atunci însă numai grație nemaipomenitei valori a personalității autorului lor — păstrează egal răsunet după scurgerea vremii, în cugetul generațiilor ce urmează.

Thomas Mann e tradiționalist; are un adevărat cult pentru tradiție (Erich Tross). E aceasta încă o dovadă a temeliei sdravene pe care se înalță opera sa. Ea trădează mereu cultura aleasă a autorului, acea

degajare impresionantă, pe care marele poet o are mai presus de literatul mediocru, înghețat în timiditatea sa intelectuală. Thomas Mann propovăduiește numai ceea ce înțelege deplin, și poate face aceasta pe o scară foarte întinsă, mulțumită culturii sale.

Criticul literar Adolf Bartels vede chiar în Thomas Mann îmbinarea unor personalități literare apusene, cari au apărut prea răzlețite, în diverse State europene, pentru ca literatura germană să le fi putut asimila în curente generatoare.

„Drumul parcurs de Thomas Mann — scrie Bartels — dezvoltarea adică de la Thackeray, prin Flaubert și Ruși, până la Jens Peter Jacobsen, trebuia străbătut și în Germania“.

Thomas Mann devine astfel un exponent cultural, un far departe-luminător, care tocmai în eclecticismul necăutat al culturii sale își precizează silueta.

Ultimile sale nuvele, înfățișătoare pentru aceleași calități caracteristice, și apărute în diverse etape, nu desmint contururile mai sus schițate. Personalitatea autorului lor se desprinde din ele, cu o precizie uluitoare și cu o siguranță de contur și de plastică, pe care nu mulți autori din zilele noastre, nici dintre cei mai mari, le posedă.

EMAN. CERBU

TRISTAN

1

Iată „Einfried”, sanatoriul! Alb și tăiat ca pe muchie, cu lungul său pavilion din față și cu aripa-i laterală, se întinde în inima unei spațioase grădini, împodobită — de-ți e mai mare desfătarea — cu grote, alei boltite cu iederă, și chioșcuri mici din coajă de copac; iar dincolo de acoperișurile-i de șindrilă, se înalță spre cer munții înverziți de brad, voinici și ondulați.

Ca și până acum, instituția e condusă de doctorul Leander. Cu barba sa neagră, despicăta în două, aspră și creață, ca părul de cal cu care se umplu mobilele; cu ochelarii săi groși și sclipitori, și cu înfățișarea sa de om pe care știința l-a răcit, l-a întărit și l-a îmbibat cu un calm și indulgent pesimism, el știe — prin felul său rezervat de a fi, și fără vorbă multă — să se facă respectat de suferinzi, — toate acele ființe cari, nevolnice să-și impue singure legi și să le ție, îi pun la dispoziție averea lor, spre a se putea lăsa în seama severității lui.

Cât despre domnișoara von Osterloh, ea îndrumează, cu un neobosit spirit de jertfă, gospodăria. Doamne, ce vrednică Mai umblă, forfota, sus și jos pe scări, de la un capăt al sanatoriului la cellalt! E stăpână în bucătărie și în cămara de provizii, se cațără pe la dulapurile cu rufe, poruncește slugilor și îngrijește de mese din toate punctele de vedere ale economiei, igienei, gustului și farmecului exterior; gospodărește cu un sălbatec spirit de prevedere, și în nemărginita ei destoinicie se află o permanentă imputare împotriva tuturor bărbaților, dintre cari nici unuia nu i-a trecut încă prin minte, s-o ia cu cununie. Pe obraji ei arde însă, în două pete rotunde și purpurii, nădejdea nestinsă de a ajunge cândva doamna doctor Leander...

Ozon și aer dulce, dulce...: pentru bolnavii de plămâni, oricât ar bârfi dușmanii doctorului Leander și cei cari îl invidiază, „Einfried” e locul cel mai recomandabil. Dar nu numai tuberculoșii vin aci, ci bolnavi de toate soiurile, domni, doamne și chiar copii: doctorul Leander se poate mândri cu succese pe cele mai felurite tărâmuri. Are de-o pildă bolnavi de stomac, cum e doamna consilier de casație Spatz, care suferă și de urechi; are și pacienți cu metehne la inimă, paralitici, reumatici, și boli de nervi în toate fazele. Un general diabetic își topește aci, mormâind veșnic, pensia. Câțiva domni, cu obraji doar piele și oase, își svârlă picioarele într-un chip care numai bine nu înseamnă. O cucoană de cincizeci de ani, doamna pastor Höhlenrauch, care a adus pe lume nouăsprezece copii și nu mai e în stare să ’nfiripe niciun singur gând, totuși n-a isbutit să se potolească încă, și, împinsă de o neliniște neroadă, deși de aproape un an e apatică și mută, rătăcește la brațul îngrijitoarei ei particulare, alandala, ca o stafie, prin toată casa.

Când și când, moare câte unul din „cazurile grele”, cari zac în camere și nu-și fac apariția nici la mese, nici în salon, și nimeni, nici chiar vecinii de cameră, nu află taina. În liniștea nopții, oaspele de ceară e îndepărtat, și fără împiedecare activitatea de la „Einfried” își urmează mersul: masajul, electricitatea și injecțiile, dușurile, băile, gimnastica, aburii și inhalatiunile, în diferitele încăperi, prevăzute cu toate instalațiile moderne...

Da, merg strașnic lucrurile pe-aci. Instituția e în plină înflorire. La intrarea de la aripa laterală, portarul sună clopotul cel mare, când vin oaspeți noi; iar la plecare, doctorul Leander, împreună cu domnișoara Osterloh, însoțesc pe vizitatori, după toate regulile buneicuvințe, până la trăsură. Câte feluri de oameni n-a adăpostit până acum „Einfried”! Adăpostește acum și pe un scriitor, un om sucit, cu numele unui mineral sau al unei pietre prețioase, și care stă aci, să taie câinilor frunză...

Dealtminteri, afară de doctorul Leander, mai e și un al doilea medic, pentru cazurile ușoare și pentru cele cari nu mai îndrituesc nicio nădejde de vindecare. Dar pe medicul acesta îl cheamă Müller și nu merită nicio atenție.

2

La începutul lui Ianuarie, marele comerciant Klöterjahn — din firma A, C. Klöterjahn & Comp. — își aduse soția la „Einfried”; portarul sună clopotul cel mare, și d-șoara von Osterloh salută pe oaspeții veniți de departe, în salonul din parter, care, ca aproape toată această aristocratică și veche casă, era aranjat într-un fermecător de pur stil empire. Puțin după aceea, apărură și doctorul Leander; făcu o plecăciune, și se înjgheabă o primă convorbire, merită a îndruma ambele părți.

Afară era grădina ernatică, cu rogojini pe straturi, cu grotele înzăpezite și templele părăsite, iar de la trăsura care se oprise pe șosea, în fața porții cu gratii - - căci nu era drum de trăsură până în fața casei - , două slugi cărau cufărul noilor vizitatori.

— Binișor, Gabrielo, *take care*, îngerul meu, și ține gura închisă, spusese d. Klöterjahn pe când își conducea soția prin grădină.

Și la acest „*take care*” trebuia să consimtă în sinea sa, cu inima plină de bunătate și duioșie, ori și cine o vedea, — deși nu se poate nega că d. Klöterjahn ar fi putut rosti aceleași cuvinte și în limba sa maternă.

Vizitiul care-i dusese pe boeri de la stație până la sanatoriu, un om de rând, nepăsător, fără pic de delicateță, își încleștase literalmente limba între dinți, încremenit de îngrijorare, în clipa în care marele comerciant ajutase pe soția sa să coboare; ba, făcea impresia că și cei doi murgi, fumegând în aerul înghețat, ar fi urmărit, cu ochii întorși într-acolo, scena aceasta de mari precauțiuni, îngrijorați și ei de atâta grație debilă și de atâta delicată gingășie.

Tânăra femeie avea ceva la bronchii, după cum se putea ceti în scrisoarea vestitoare, pe care d. Klöterjahn o adresase, de la coasta Mării Baltice, medicului-șef al sanatoriului „Einfried”, și slavă Domnului că nu era nimic la plămâni! Dacă totuși la plămâni ar fi fost ceva, — această nouă pacientă n-ar fi putut oferi o icoană mai subtilă și prețioasă, mai abstractă și

dematerializată, ca acum când, alături de voinicul ei soț, urmărea, moale și obosită, rezemată în fotoliul drept-unghiular, de lac alb, convorbirea.

Mâinile ei frumoase și palide, fără nici o alta podoabă afară de simplul inel de cununie, se odihneau în poala unei rochii de stofă grea închisă; și purta un corsaj cenușiu-de-argint, lipit pe corp, cu guler tare, împodobit de sus și până jos cu arabescuri de catifea, aplicate. Dar stofele acestea masive și calde făceau să răsară încă și mai adorabil, mai duios și mai îngeresc, neasemuita gingășie, dulceață și oboseală mată a căpșorului. Părul ei castaniu-deschis, înodat în ceafă, era peptănat lins peste cap, și numai aproape de tâmpla dreaptă cădea un fionc frizat, slobod, pe frunte, nu departe de locul unde, deasupra sprâncenei frumos desenate, o vinișoară mică și ciudată se ramifica, albastră-pal și bolnăvicioasă, pe limpeziciunea și neprihănirea acestei frunți aproape străvezii. Vinișoara aceasta viorie, deasupra ochiului, domina în chip neliniștitor întregul fin oval al feței. Ea eșea mai lămurit în evidentă, când tânăra femeie începea să vorbească, ba chiar numai când surâdea, și fața căpăta atunci ceva chinuit, de sbucium sau chiar de spaimă, care trezea temeri vagi. Totuși, ea vorbea și surâdea. Vorbea deschis și amabil, cu vocea ei ușor umbrită, și zâmbea cu ochii, cari priveau oarecum anevoie, ba cari, din când în când, păreau chiar că vor să se închidă, și cari în colțuri, de ambele părți ale subțirei rădăcini a nasului, erau cufundați în penumbre; și zâmbea cu frumoasa ei gură lungueață, care era palidă și totuși părea că strălucește, poate din pricină că buzele erau desenate deosebit de precis și de evident. Câteodată tușea puțin. Ducea atunci batista la gură și o privea apoi.

— Nu tuși, Gabrielo, zise d. Klöterjahn. Știi că doctorul Hinzpeter ți-a interzis anume, *darling*, și nu e nevoie decât de o sfortare, îngerul meu. Este, cum spuneam, ceva la bronchii, repetă el. Credeam serios că e vorba de plămâni, la început, și numai Dumnezeu știe ce spaimă am tras. Dar nu-

s plămâinii, nu, ce naiba, nu ne îndeletnicim noi cu d'al-d'astea, nu-i așa, Gabrielo? he, he!

— Neîndoios, zise doctorul Leander și o privi prin ochelarii săi sclipitori.

După aceea d. Klöterjahn ceru cafea — cafea și franzeluțe cu unt; și avea un fel sugestiv de a formula silaba „ca” în fundul gâtlejului și de a spune „ont”, de ți se făcea foame numai auzindu-l.

I se dădură cele cerute, apoi o odaie pentru el și soția sa, și se instalară.

Dealtminteri doctorul Leander preluă el-însuși tratamentul, fără a apela la doctorul Müller pentru acest caz.

3

Personalitatea noiei paciente stârni o vâlvă neobișnuită la „Einfried”, și d. Klöterjahn, obișnuit cu asemenea succese, primi cu satisfacție toate omagiile ce se aduceau doamnei. Generalul diabetic încetă un moment de a mormăi, când o văzu pentru prima oară; domnii cu fețele scobite zâmbiră și se străduiră din răspuțeri să-și stăpânească picioarele când veneau în apropierea ei, iar consiliereasa Spatz i se alipi numai decât ca prietenă mai în vârstă. Da, făcu impresie femeia care purta numele d-lui Klöterjahn! Un scriitor, care-și petrecea vremea de câteva săptămâni la „Einfried”, un tip ciudat, al cărui nume amintea pe acela al unei pietre prețioase, se schimbă aproape la față când tânăra doamnă trecu pe lângă el în culoar, se opri și rămase pironit locului, mult după ce ea dispăruse.

Nici două zile nu trecură bine, și toată lumea din sanatoriu îi cunoștea povestea. Era născută la Brema, ceea ce de altfel, când vorbea, se putea recunoaște din anumite simpatice schimonosiri de silabe; și tot acolo, acum doi ani, acordase marelui negustor Klöterjahn consimțământul ființei ei pentru toată viața. Îl urmase apoi în orașul său natal, la coasta Mării Baltice, și acum vreo zece luni, în condiții excepțional de grele și de

primejdioase, îi dăruise un copil, un uimitor de vioi și de zdravăn fiu și moștenitor. Din zilele acelea teribile însă, nu-și mai revenise în puteri, admitând că vreodată ar fi fost. Deabia se dăduse jos din patul lehuziei, foarte istovită, foarte sleită de forțe, când începu să tușească și observă un pic de sânge, — o, nu mult, un strop neînsemnat de sânge; dar mai bine, firește, n-ar fi fost de loc; îngrijorător era doar, că acelaș mic caz sinistru se repetă după puțin timp. Negreșit, existau leacuri împotriva-i, și doctorul Hinzpeter, medicul casei, se folosi de ele. Recomandă liniște desăvârșită, îi dădu să înghită bucățele de gheață, prescrise morfină contra tusei, și-i liniști inima pe cât cu putință. Vindecarea nu se produse însă și în vreme ce copilul, Anton Klöterjahn junior, un model de baby, își cucerea și menținea, cu o extraordinară energie și brutalitate, locul în viață, mama sa părea a se stinge într-o calmă și blândă vâlvoare... Avea, cum spuneam, ceva la bronhii, un termen care, pe buzele doctorului Hinzpeter, exercita un efect surprinzător de liniștitor, aproape voios, asupra tuturor. Dar cu toate că nu erau plămâni, medicul recomandase, ca leac extrem de util și de grabnic, înrâurirea unei clime mai dulci și instalarea într-un sanatoriu, pentru a accelera vindecarea; și reputația sanatoriului „Einfried” și a conducătorului său completase restul.

Așa stăteau lucrurile; și d. Klöterjahn în persoană le povestea acelor cari vădeau interes să le afle. Vorbea tare, vulgar și bine dispus, ca un om a cărui digestie se află în tot atât de bună stare ca și portofelul său, și deschidea gura larg, mișcându-și buzele repede, ca toți locuitorii de la coastele de miază-noapte. Unele cuvinte le svârlea din gâtlee, încât fiecare silabă părea o mică explozie, și d. Klöterjahn se amuza pe chestia aceasta ca de o glumă reușită.

Era de talie mijlocie, gros, masiv și scurt de picioare, și avea un obraz dolofan, congestionat, cu ochi de un albastru spălăcit, umbriți de gene foarte blonde, nările copioase și buzele umede. Purta favorite englezești, era îmbrăcat englezește, și păru încântat, când întâlni la „Einfried” o familie de englezi, tată, mamă și trei copii drăguți cu „nursa” lor, cari se aflau aci, pentru simplul motiv că nu știau unde ar putea fi altminteri, și cu cari dimineața d. Klöterjahn dejuna englezește. În general îi plăcea să mănânce și să bea mult și bine, se înfățișa ca un cunoscător al bucătăriei și pivniței,

și descria lumea de la sanatoriu, în chipul cel mai animat, mesele ce se dădeau de către prietenii săi, acasă, precum și o serie de feluri de mâncare, foarte alese, cari aci nu se cunoșteau. În momentele acestea, ochii i se micșorau și luau o expresie amicală, iar vocea sa căpăta o nuanță nazală și gustoasă, pe care o întovărășeau ușoare sunete plescăitoare din gâtlej. Dovadă că nu era din principiu protivnic nici altor plăceri lumești, o făcu în seara în care unul din vizitatorii sanatoriului, un scriitor de profesie, îl văzu glumind pe coridor, în chip destul de nepermis, cu o slujnicuță, — un mic incident umoristic, la care scriitorul respectiv făcu o mutră scârbită.

Cât privește pe soția d-lui Klöterjahn, se putea observa lămurit că ținea la el din toată inima. Ea urmărea zâmbind toate vorbele și gesturile sale: dar nu cu acea îngâmfată indulgență, pe care o au anumiți suferinzi pentru oamenii sănătoși, ci cu încântătoarea plăcere și atenție a bolnavilor bine-crescuți pentru manifestările vitale, pline de încredere, ale oamenilor cari se simt bine în pielea lor.

D. Klöterjahn nu stătu mult la „Einfried”. Își întovărășise soția aci; dar după o săptămână, când o știu instalată și în mâini bune, n-avea de ce să mai rămâie. Îndatoriri de aceeași însemnătate, copilul său înfloritor, întreprinderea sa la fel de înfloritoare, îl chemau înapoi, acasă; ele îl siliră să plece și să-și lase soția la sanatoriu, în perspectivele celei mai bune îngrijiri.

4

Spinell îl chema pe scriitorul, care trăia de mai multe săptămâni la „Einfried”, Detlev Spinell era numele său, și înfățișarea sa exterioară era ciudată.

Închipuți-vă un om oacheș, la vârsta de treizeci de ani, bine legat, al cărui păr începe să cărunțească vizibil la tâmple, dar pe al cărui obraz rotund, alb și puțin buhăit, nu se vede nici urmă de barbă sau de mustață. Nu era ras, — asta s-ar fi observat; pe fața sa moale, stearsă și puberă, creștea numai ici și colo câte un firisor de puf. Și aceasta făcea o impresie

foarte bizară. Privirea ochilor săi luminoși, roșcați, avea expresia blajină; nasul era îndesat și cam cărnos. Afară de asta, d. Spinell avea buza superioară bombată, poroasă, de contur roman, dinți mari, cariați, și picioare de proporții neobișnuite. Unul din domnii cu picioarele neastâmpărate, care trecea trept cinic și comic, îl botezase în taină „sugaciul putred”; dar epitetul acesta era răutăcios și nu tocmai potrivit. D. Spinell umbla bine și la modă îmbrăcat, cu redingotă neagră și giletcă punctată peștriț.

Era nesociabil și nu se încredința nimănuia, sufletește. Numai uneori se brodea să-l cuprindă o dispoziție prietenoasă, amabilă și exuberantă, și aceasta se întâmpla ori de câte ori d. Spinell se afla într-o atitudine estetică, când priveștea unui lucru frumos, armonia dintre două culori, o vază de formă aleasă, munții luminați de asfințit, îi stârneau o admirație elocuentă.

— Ce frumos! spunea atunci, culcându-și capul într-o parte, ridicându-și umerii, răsfirându-și degetele și încrețindu-și buzele. Doamne, ia uita-ți-vă, ce frumos!

Și era în stare, orbește, în emoția unor astfel de clipe, să cadă de gâtul celor mai distinse persoane, fie de sex masculin, fie de sex feminin...

Pe masa lui se afla totdeauna, vizibilă pentru oricine intra în camera sa, cartea pe care o scrisese. Era un roman de dimensiuni modeste, cu un desen zăpăcit pe copertă, și tipărit pe un soi de hârtie-strecurătoare, cu litere cari se asemănau fiecare cu o catedrală gotică. Domnișoara von Osterloh îl citise într-un sfert de ceas de răgaz, și spunea că e „rafinat”, o formulă prin care voia să eufemizeze aprecierea „neomenos de anost”. Acțiunea se petrecea în saloane mondene, în somptuoase interioare feminine, pline de obiecte rare, de gobelinuri, mobile străvechi, porțelanuri prețioase, stofe scumpe și bibelouri artistice de tot soiul. Pe descrierea acestor lucruri era pus cel mai mare preț și cea mai caldă afecțiune, și mereu erai ispitit să-l vezi pe d. Spinell încrețindu-și nasul și exclamând: „Ce frumos! Doamne, ia uitați-vă ce frumos!”... De altfel era de mirare că nu publicase mai multe cărți, afară de aceasta una, căci făcea impresia că

scrie cu patimă. Cea mai mare parte a zilei o petrecea scriind în odaia sa, și preda extraordinar de multe scrisori spre a fi duse la poștă, aproape zilnic câte una sau două, — ceea ce făcea cu atât mai bizar și hazliu faptul că el-însuși nu primea decât foarte arare câte una...

D. Spinell ședea la masă în fata soției d-lui Klöterjahn. La prima masă, la care luară parte soții, d. Spinell veni cam târziu, în marea sufragerie din parterul aripei laterale, adresă cu glas moale un salut comun tuturor comensalilor, și se îndreptă spre locul său, după care doctorul Leander îl prezentă, fără multă ceremonie, noilor sosiți. Spinell se înclină, și începu apoi, probabil puțin jenat, să mănânce, întrebuițând cuțitul și furculița cu oarecare afectare, în mâinile sale mari, albe și frumos desenate, cari se iveau din mânecile mult prea strâmte. Mai târziu deveni mai degajat și contemplă calm, când pe d. Klöterjahn, când pe soția sa. În cursul mesei, d. Klöterjahn îi adresă chiar, cu privire la situația și clima de la „Einfried”, unele întrebări și observații, la cari soția sa adăogă, cu grația ei specifică, două sau trei cuvinte, și la cari d. Spinell răspunse politicos. Glasul său era domol și foarte simpatic; dar avea un fel de a vorbi, cam împiedicat și tărăgănat, ca și cum dinții ar fi opus o stavilă limbei sale.

După masă, când lumea trecu în salon, și doctorul Leander ură noilor oaspeți, în particular, să le fie de bine, soția d-lui Klöterjahn se interesă de domnul din fața ei.

— Cum îl cheamă? întrebă ea... Spinelli? Nu i-am auzit bine numele.

— Spinell... nu Spinelli, conică. Nu, nu e italian, ci originar numai din Lemberg, după câte știu...

— Ce spuneai? E scriitor? Sau ce? întreba d. Klöterjahn, ținându-și mâinile în buzunarele practicilor săi pantaloni englezești, aplecându-și urechea spre doctorul Leander și deschizând gura, așa cum obișnuiesc unii oameni, ca să audă mai bine.

— De, nu prea știu... Scrie..., răspunse doctorul. A publicat, pare-mi-se, o carte, un soi de roman; nu știu zău...

Acest repetat „Nu știu”, lăsa să se înțeleagă că doctorul Leander nu prea dădea mare importanță scriitorului și că-și declina orice răspundere în privința lui.

— Dar asta e foarte interesant! zise soția d-lui Klöterjahn, care nu mai văzuse până atunci, în carne și oase, niciun scriitor.

— Da! răspunse doctorul Leander amabil. Se pare că se bucură chiar de oarecare reputație...

Apoi nu se mai vorbi nimic de Spinell.

Dar ceva mai târziu, după ce noii oaspeți se retrăseseră și doctorul Leander era și el gata să părăsească salonul, d. Spinell îl reținu și se interesă la rândul său.

— Cum e numele celor doi? întrebă el... Bine 'nțeleles, n-am reținut nimic.

— Klöterjahn, răspunse doctorul Leander și dădu să pornească mai departe.

— Cum îi zice? întrebă d. Spinell.

— *Klöterjahn* e numele lor! spuse doctorul Leander și plecă.

Nu prea dădea mare importanță scriitorului.

6

Spusu-v-am că d. Klöterjahn a plecat acasă? Da, se afla iar la marea Baltică, la afacerile și copilul său, neastâmpăratul și necruțătorul copil care pricinuisese mamei sale foarte multe suferințe și un defect la bronhii. Ea însă, tânăra femeie, rămăsese la „Einfried”, iar doamna consilier de casație Spatz i se alipi ca prietenă mai în vârstă. Aceasta nu împiedecă însă ca soția d-lui Klöterjahn să stea în bune raporturi de camaraderie și cu ceilalți pensionari ai sanatoriului, bunăoară cu d. Spinell care, spre uimirea tuturor (căci până atunci nu se întovărășise sufletește cu nimeni), îi

închinase din capul locului un devotament și o serviabilitate extraordinare, și cu care nu-i displăcea să sporovăiască în ceasurile libere, ce i le îngăduia disciplina tratamentului.

Spinell se apropia de ea cu un respect și o precauțiune nemaipomenite, și când îi vorbea, își înăbușea glasul cu multă grijă, astfel că d-na consilier Spatz, care suferea de urechi, nu înțelegea de obicei nimic din cele ce spunea. Pășea pe vârful imenselor sale picioare până lângă fotoliul, în care soția d-lui Klöterjahn se rezema diafană și surâzătoare; se oprea la o depărtare de doi pași, cu un picior dat înapoi și cu toracele aplecat înainte, și vorbea cu graiul său puțin cam împiedicat și târăgănat, încet, insinuant și gata în orice moment să se retragă repede și să se facă nevăzut, de îndată ce pe fața ei s-ar fi observat o urmă de oboseală sau de plictis. Dar n'o plictisea; îl poftea să ia loc lângă dânsa și consiliereasă, îi puneă o întrebare oarecare și-l asculta apoi surâzând și cu atenție, căci uneori vorbea atât de amuzant și de ciudat, cum nu mai auzise până atunci.

— Ce cauți d-ta la „Einfried”? întrebă ea. Ce cură faci, d-le Spinell?

— Cură? ... Puțină electricitate. Nu merită vorbă. O să vă spun, doamnă, de ce sunt aci... Pentru stil.

— A! făcu soția d-lui Klöterjahn, proptindu-și bărbia în palmă și îndemnându-l cu o atenție exagerată, asemănătoare aceleea ce se arată copiilor, atunci când vor să istorisească ceva.

— Da, doamnă. „Einfried” e cu totul *empire*, a fost cândva un castel, o reședință de vară pe cât mi se spune. Aripa aceasta laterală e, firește, zidită mai târziu, dar clădirea principală e veche și veritabilă. Or, simt timpuri în cari, efectiv, nu mă pot lipsi de *empire*, în cari îi simt nevoia absolută, dacă vreau să ajung la un grad cât de modest de mulțumire. E evident că altfel te simți între mobile moi și confortabile până la lascivitate, și altfel între aceste mese, scaune și draperii în linii drepte... Simplitatea aceasta luminoasă și dură, rece și aspră, severitatea aceasta rezervată,

îmi dau ținută și demnitate, doamnă, iar cu timpul produc o purificare și restaurare lăuntrică, mă înalță moralicește, fără doar și poate...

— Da, e ciudat, zise ea. Dealtminteri pot să înțeleg, dacă-mi dau osteneală.

La care el răspunse că nu merită niciun fel de osteneală, și apoi râseră. Râse și consilieresa Spatz și i se păru și ei ciudat; dar nu spuse că înțelege și ea.

Salonul era încăpător și frumos. Ușa mare, albă, cu canaturi, care dădea în sala de biliard, era larg deschisă, și se putea vedea cum se distrează domnii cu picioarele neastâmpărate, și alții. De altă parte, o ușă de sticlă oferea priveliștea întinsei terase și a gradinei. Alături se afla un pian. Mai era o masă de joc, tapisată cu postav verde, pe care generalul diabetic juca whist cu alți domni. Doamnele citeau sau lucrau. O sobă de fier dădea căldură, dar în fața căminului stilizat, în care se aflau cărbuni imitați, înfășurați în hârtie roșie aprinsă, erau locșoare agreabile pentru conversație.

— Ești foarte matinal, d-le Spinell, zise soția d-lui Klöterjahn. Din întâmplare te-am văzut de două-trei ori părăsind sanatoriul la 7 jumătate dimineața.

— Matinal? A, să ne înțelegem, doamnă. Fapt e că mă scol devreme, fiindcă-mi place să dorm mult.

— Cum vine asta, dle Spinell?

Consilieresa Spatz dorea și ea să știe cum vine asta.

— Foarte simplu... Când ești matinal din fire, socot că nu e necesar să te scoli cu noaptea în cap. Conștiința, doamnă... conștiința e lucrul naibii! Eu, și cei de seama mea, ne luptăm toată viața cu ea, și ne frământăm s-o păcălim din când în când, și să-i acordăm mici satisfacții viclene. Suntem ființe nefolositoare, eu și cei de seama mea, și afară de câteva ceasuri bune, conștiința inutilității noastre ne rănește și ne îmbolnăvește. Urăm tot ce e folositor, știm că e vulgar și inestetic, și

apărăm acest adevăr, cum se apără numai adevărurile de cari ai absolută trebuință. Și totuși, muștrările de cuget ne rod într-atât, că nu mai avem locșor întreg. La aceasta se mai adaugă că tot mersul vieții noastre lăuntrice, concepția noastră despre lume, felul nostru de a lucra... sunt de un efect tare nesănătos, mistuitor, disolvant, și asta înrăutățește și mai mult lucrurile. Or, există anumite mici mijloace de alinare, fără de cari nici n-am putea îndura viața. Așa, o anumită cumințenie și disciplină igienică a traiului sunt de trebuință unora din noi. Scularea devreme, brutal de devreme, o baie rece și o plimbare afară în zăpadă... asta ne face ca, un ceas poate, să fim mulțumiți de noi-înșine. Dacă m-ași lăsa în voia firei mele, ași sta până după amiazi lungit în pat, credeți-mă. Când mă scol devreme, așa dar, săvârșesc o simplă fățărnicie.

— Vai, de ce, d-le Spinell? Eu numesc asta stăpânire-de-sine... Nu e așa, d-nă Spatz?

Consiliereasa Spatz numea și ea asta stăpânire-de-sine.

— Fățărnicie sau stăpânire-de-sine, doamnă! Care cuvânt vă place mai mult. Sunt în fond un om atât de întristător de cinstit, încât...

— Vezi, asta e! D-ta te întristezi prea mult...

— Da, doamnă, îmi fac tare multă inimă rea.

...Vremea bună continuă. Alb, înghețat și neîntinat, în aer calm și ger transparent, în lumină orbitoare și umbre viorii, se afla ținutul, se aflau munții, casa și grădina, și un cer albastru-pal, în care păreau a juca miriade de scânteii aprinse și de cristale sclipitoare, se boltea curat deasupra. Soției d-lui Klöterjahn îi mergea mulțumitor în vremea aceasta; febră n-avea de loc, nu tușea decât foarte rar și mânca fără prea multă silă. Adeseori ședea, așa cum îi fusese recomandat, ceasuri întregi în gerul înșorit, pe terasă. Ședea în zăpadă, împachetată bine în pături și blăni, și respira cu nădejde aerul curat, de ghiață, spre a-și tămădui bronchiile. Îl zărea atunci câteodată pe d. Spinell care, cald îmbrăcat și dânsul, cu niște șoșoni ce sporeau și mai cumplit proporțiile picioarelor sale, se plimba în grădină. El umbla prin zăpadă cu pași nesiguri, ținându-și brațele cu o oarecare

stângăcie și grație bătoasă, o saluta respectuos când se apropia de terasă, și urca primele trepte, spre a lega o scurtă convorbire.

— Azi, în cursul plimbărei mele de dimineață, am văzut o femeie frumoasă... Doamne, ce frumoasă era! zise el, înclinând capul într-o parte și desfăcând degetele.

— Serios, d-le Spinell? Descrie-mi-o te rog!

— Asta nu pot. Sau ași da o icoană inexactă. Trecând, am atins-o cu o privire fugară; în realitate n-am văzut-o. Dar umbra estompată pe care am perceput-o, a fost deajuns, spre a-mi ațâța închipuirea și a mă face să iau cu mine o icoană frumoasă... Doamne, ce frumoasă!

Ea râse:

— În felul acesta te uiți d-ta la femeile frumoase, d-le Spinell?

— Da, doamnă; și e un fel mai bun, decât dacă m-ași sgâi la ele brutal și lacom de realitate, și m-ași alege cu impresia unei realități pline de defecte...

Lacom de realitate... Ciudată vorbă! O adevărată vorbă de scriitor, d-le Spinell! Dar mă impresionează; să știi. Sunt într-înșa atâtea lucruri, pe cari în parte le înțeleg, ceva liber și nesubjugat, care disprețuește până și realitatea, deși realitatea e cel mai respectabil lucru ce există, ba chiar respectabilul în sine... Și apoi înțeleg că mai există ceva afară de ceea ce se vede, ceva mai delicat...

— Nu cunosc decât un singur chip, zise el deodată cu un palpit de bucurie în glas, ridicând pumnii până la umeri și arătându-și într-un zâmbet exaltat dinții cariați... Nu cunosc decât un singur chip, a cărui realitate înobilată ași face un păcat s-o corectez cu imaginația mea, și pe care l-ași privi, la care ași dori să mă opresc, nu minute, nu ore, ci toată viața mea; spre a mă pierde într-înșul și a uita prin el toate mizeriile pământeste...

— Da, da, d-le Spinell! Păcat numai că d-ra von Osterloh are urechile ceva prea pleoștite.

Spinell tăcu și se înclină. Când se ridică, ochii săi cătară cu o expresie de stingherire și durere la vinișoara ciudată care se ramifica, viorie și bolnăvicioasă, pe limpeziciunea frunței ei aproape străvezii.

7

Un original, un om cu totul original! Soția d-lui Klöterjahn se gândea uneori la dânsul, căci avea foarte mult timp să se gândească. Fie că schimbarea aerului începea să nu mai aibă înrâurire, fie din pricina vreunei influențe precis dăunătoare: starea ei se înrăutățise, bunul mers al bronhiilor părea a lăsa de dorit, ea se simțea slăbită; obosită, fără foame, de multe ori avea febră, și doctorul Leander îi prescrisese cu toată seriozitatea: liniște, odihnă și prudență. Ședea deci, când nu trebuia să stea lungită, în tovărășia consilieresei Spatz, nu se mișca și, pe genunchi cu un lucru de mână la care nu lucra, urmărea câte un gând sau altul.

Da, o făcea să se gândească acest neobișnuit domn Spinell, dar, ce era mai ciudat, nu numai la dânsul, ci și la ea însăși; într-un fel sau altul, îi stârnea o bizară curiozitate, un interes necunoscut până atunci pentru propria ei ființă. Într-o zi, în cursul unei convorbiri, el spusese:

— Nu, femeile sunt ființe enigmatice... Nu e nouă observația aceasta, și totuși nu încetăm de a ne opri înaintea ei, mereu cu aceeași uimire. Iată o ființă minunată, o silfidă, mai mult o plăsmuire de vis, o închipuire de basm decât o ființă. Ce face? Se duce și se dă unui atlet de bâlci sau unui argat de măcelărie. Revine la brațul lui, își reazămă poate și capul de umărul său și privește împrejur cu un zâmbet viclean, de parcă ar voi să spue: Da, și acum spargeți-vă capetele asupra acestui fenomen!... Și noi ni le spargem....

Aceasta o preocupase pe soția d-lui Klöterjahn de multe ori.

Într-altă zi, spre uimirea consilieresei Spatz, avu loc între ei următorul dialog.

— Îmi dați voie să vă întreb, doamnă (dar sunt poate indiscret), cum vă chiamă, care e numele dv.?

— Numele meu e tot Klöterjahn, d-le Spinell!

— Hm... Asta știu sau mai bine zis: contest. Mă interesează numele dv. adevărat, numele dv. de domnișoară. Dacă sunteți dreaptă, doamnă, veți recunoaște că acela care ar voi să vă spuie „doamna Klöterjahn”, ar merita să fie bătut cu biciul.

Ea râse cu atâta poftă, că vinișoara viorie de deasupra sprâncenei se ivi cu o evidență turburătoare, dând chipului ei fragil și dulce o expresie de sbucium și spaimă, care neliniștea adânc.

— O! Vai de mine! Cu biciul, d-le Spinell! Ți se pare „ Klöterjahn” atât de groaznic?

— Da, doamnă, urăsc numele acesta din fundul sufletului, de când l-am auzit pentru întâia oară. E burlesc și inestetic până la desnădejde; și e o barbarie, o ticăloșie, să se profite de obicei, aplicându-vi-se dv. numele soțului.

— Bine, dar „Eckhof?” E poate Eckhof mai frumos? Pe tatăl meu îl cheamă Eckhof.

— A, vedeți? „Eckhof” e cu totul altceva. Eckhof îl chema și pe un mare actor. Eckhof merge... Dar ați pomenit numai de tatăl dv... Mama dv...

— Da; mama mea a murit când eram mică.

— A... Dar vorbiți-mi ceva mai mult de dv., dacă se poate. Dacă vă obosește, atunci nu. Atunci stați liniștită, și voiu continua eu să vă vorbesc de Paris, ca deunăzi. Puteți însă vorbi încet de tot; ba, dacă șoptiți, va fi cu atât mai frumos... V-ați născut la Brema?

Și întrebarea aceasta o rosti aproape stins, cu un ton de respect și plin de tâlc, ca și cum Brema ar fi un oraș fără pereche, un oraș al întâmplărilor nedestăinuibile și al frumuseților ascunse, în care cei ce se nasc, sunt dăruți cu un har misterios.

— Da, închipueșie-ți! răspunse ea involuntar. Sunt din Brema!

— Am fost și eu odată acolo! observă el gânditor.

— Vai, Doamne, ai fost și *acolo*? Pare-mi-se, d-le Spinell, că între Tunis și Spitzbergen ai văzut totul!

— Da, am fost odată acolo, repetă el. Câteva ceasuri, într-o seară. Mi-aduc aminte de o uliță veche, strâmtă, peste acoperișurile căreia se afla înfiptă o lună strâmbă și ciudată. Apoi am fost într-o pivniță, unde mirosea a vin și mucegai. E o amintire pătrunzătoare...

— Adevărat? Unde sa fi fost?... Da, într-o astfel de casă cenușie, cu acoperiș oblic, într-o veche casă negustorească cu pardoseală sonoră și galerie de lac alb, m-am născut și eu.

— Tatăl dv. e negustor? Întrebă el cu oarecare sfială.

— Da. Dar afară de asta, și în fond, e artist.

— A, a! În ce sens?

— Cântă la vioară... Dar asta nu spune nimic. Cum cântă, d-le Spinell, asta importă! Sunt unele sunete pe cari nu le-am putut auzi niciodată, fără ca lacrimi destul de fierbinți să nu-mi umple ochii, cum nu mi s-a mai întâmplat. D-ta nu crezi....

— Cred! O, cum să nu cred!... Dar spuneți-mi, doamnă: familia dv. e de viță veche? Generații multe au trăit, au lucrat și și-au dat sufletul în cenușia casă cu acoperișul oblic?

— Da... Dar de ce întrebi?

— Fiindcă se întâmplă uneori ca un neam cu tradiții practice, burgheze și seci să se înobileze, către sfârșitul zilelor ei, prin harul artei.

— Așa?... Atunci, cât îl privește pe tatăl meu, el e desigur mai mult artist decât atâția alții, cari se dau drept atari și trăesc din gloria lor. Eu cânt la pian, dar puțin. Acum am fost oprită de a mai cânta; dar pe vremuri, acasă, cântam. Cântam împreună cu tatăl meu... Mi-e foarte dragă amintirea vremurilor acelora; mai ales a grădinei, a grădinei noastre dinapoia casei. Era jalnic de sălbătecită și de părăginită, împrejmuțată cu ziduri putrede, acoperite cu mușchi; însă tocmai asta îi dădea farmec. La

mijloc era un havuz, înconjurat de o ghirlandă deasă de iriși. Vara, petreceam acolo ceasuri întregi cu prietenele mele. Ședeam cu toate pe scaune joase, de jur- împrejurul havuzului...

— Ce frumos! zise d-l Spinell, ridicându-și umerii. Ședeți și cântați?

— Nu, croșetam de obicei.

— Oricum,.... oricum....

— Da, croșetam și flecăream, cele șase prietene ale mele și cu mine....

— Ce frumos! Auzi, Doamne, ce frumos! exclamă d. Spinell, și fața i se contractă de tot.

— Ce găsești *într-asta* așa de frumos, d-le Spinell ?

— O, Doamne, faptul că erau șase afară de dv., că nu erați cuprinsă în numărul acesta, ci că răsăreați dintre ele oarecum ca o regină... Aveți ceva ce vă distingea de cele șase prietene ale dv. O coroniță mică, de aur, cu totul neînsemnată, dar plină de tâlc, se afla în părul dv. și lucea

— Ei, asta e! O coroană! Prostii!

— Ba da, ba da! Era acolo și lucea tainic. Ași fi zărit-o desigur, așa fi văzut-o lămurit în părul dv., dacă într-unul din acele ceasuri așa fi stat, nevăzut, în boschet...

— Dumnezeu știe ce ai fi văzut! N-ai stat însă acolo, și într-o bună zi iată că din tufiș ieși actualul meu soț, împreună cu tatăl meu. Tare mă tem că trăseseră cu urechea și la cele ce sporovăiserăm până atunci...

— Acolo, așa dar, doamnă, l-ați cunoscut pe soțul dv.?

— Da, acolo l-am cunoscut! zise ea tare și cu veselie, și pe când surâdea, vinișoara viorie se ivi, ciudat și chinuit, deasupra sprâncenei. Venise la tatăl meu pentru afaceri; înțelegi. A doua zi fu poftit la masă, și peste alte trei zile îmi ceru mâna.

- Adevărat? Așa de repede au mers lucrurile ?
- Da... Adică, după aceea au mers mai agale. Căci tatăl meu, trebuie să știi, nu prea voia, și ceru un timp mai îndelungat de răsgândire. Întâi, fiindcă ar fi ținut să mă oprească mai bine lângă dânsul, și apoi avea și alte scrupule. Totuși....
- Totuși?
- Totuși *eu* am voit, zise ea zâmbind, și iarăși vinișoara viorie domină, cu o expresie chinuită și bolnăvicioasă, fața ei fermecătoare.
- A, dv. ați voit!
- Da, și am dovedit o putere de voință strașnică și temeinică, după cum vezi....
- După cum văd. Da.
- ...Astfel că tatăl meu trebui, în cele din urmă, să se învoiască.
- Și așa, prin urmare, l-ați părăsit pe el și vioara lui, ați părăsit vechea casă, grădina sălbătecită, havuzul și pe cele șase prietene, și ați purces cu d. Klöterjahn.

Am purces cu... Dar ai un fel de a te exprima, d-le Spinell...! Biblic, nu altceva!... Ei bine, da, le-am părăsit toate acestea, fiindcă așa cere Natura.

- Așa o fi cerând.
- Și-apoi, era doară vorba de fericirea mea.
- Firește. Și fericirea a venit desigur...
- A venit, d-le Spinell, în ceasul în care îmi fu adus întâia dată micul Anton, micul nostru Anton, și când îl auzii strigând atât de tare din fundul plămânilor săi sănătoși, sdravăn și sănătos cum îl știi....
- Nu e prima oară când vă aud vorbind despre sănătatea micului dv. Anton, doamnă. Trebuie să fie neobișnuit de sănătos...
- Da, este. Și seamănă atât de caraghios cu bărbatul meu!

— A!... Prin urmare, așa s-a întâmplat. Și acum nu vă mai cheamă Eckhof, ci altfel, și-l aveți pe micul Anton și suferiți puțin de bronchii.

— Da... Iar d-ta, d-le Spinell, ești un om cât se poate de enigmatic, de asta te pot asigura....

— Da, bată-mă Dumnezeu să mă bată, asta așa e! zise consiliereasa Spatz, care mai exista și ea pe acolo.

Dar și această convorbire o preocupă pe soția d-lui Klöterjahn, de mai multe ori, în fundul sufletului. Deși atât de neînsemnată, ascundea în adâncuri câte ceva ce-i alimenta gândurile asupra ei-însăși. Aceasta să fi fost dăunătoarea înrâurire, care o atingea? Slăbiciunea îi devenea tot mai mare, și de multe ori avea febră, o vâlvoare calmă, în care se odihnea cu un simțimânt de plăcere dulce, căreia i se abandona gânditoare, cu prețiozitate, mulțumită de sine și totuși oarecum jicnită. Când nu era întinsă în pat și d. Spinell se apropia de dânsa, cu o grijă nemaipomenită, pe vârful imenselor sale picioare, oprindu-se la distanță de doi pași, și, cu un picior dat înapoi și cu toracele aplecat înainte, îi vorbea cu glasul său respectuos surdilat, întocmai ca și cum ar ridica-o, cu sfioasă evlavie, blând, spre înălțimi și ar culca-o pe perne de nouri, unde să n-o poată atinge nici un sunet strident și nici o atingere pământescă..., atunci ea își aducea aminte de felul cum d. Klöterjahn obișnuia să spue: „Binișor, Gabrielo, *take care*, îngerul meu, și ține gura închisă!”, vorbe pe cari le rostea întocmai ca și cum ar fi bătut pe cineva, țeapăn și prietenește, pe umăr. După aceea, însă, soția d-lui Klöterjahn se ferea repede de această amintire, pentru ca, slăbită și cu dulce plăcere, să se odihnească pe pernele de nouri, pe cari d. Spinell i le așternea serviabil.

Într-o zi, reveni deodată la scurta convorbire pe care o avusese cu dânsul asupra obârșiei și tinereții ei.

— Prin urmare e adevărat, d-le Spinell, întrebă ea, că ai fi văzut coronița?

Și deși conversația aceea o avuseseră cu patrusprezece zile înainte, el știa numai decât la ce se referea, și o asigură cu cuvinte mișcătoare, că

lângă havuz, atunci când șezuse cu cele șase prietene ale ei, el ar fi văzut lucind coronița... ar fi văzut-o lucind tainic în părul ei.

Câteva zile după aceea, unul din ceilalți vizitatori o întrebă de politeță, ce mai face micul ei Anton, acasă. Soția d-lui Klöterjahn lăsă să alunece o privire fugară spre d. Spinell, care se afla în apropiere, și răspunse cu oarecare plictiseală:

— Mulțumesc; ce să facă?... E bine, și el și bărbatul meu.

8

La sfârșitul lui Februarie, într-o zi de ger, mai limpede și strălucitoare decât toate cele ce o precedaseră, atmosfera de la „Einfried” era plină de sburdălnicie. Pacienții cu metehne la inimă discutau între ei cu fețe împurpurate, generalul diabetic fredona ca un băețandru, iar domniile cu picioarele neastâmpărate își pierduseră cu totul sărita. Ce se întâmpla? Nici mai mult, nici mai puțin, decât că urma să se facă o plimbare comună, o excursiune cu sania, în mai multe vehicule, cu clinchet de zurgălăi și trosnet de bice, în munți: pentru distracția pacienților săi, doctorul Leander luase această hotărâre.

Bine 'nțeleș, „cazurile grele” trebuiau să ramâie acasă. Bietele „cazuri grele!” Ceilalți își făceau semne și se înțeleșeră să nu le spue nimic despre proiect; le făcea tuturor plăcere să aibă oarecare compătimire și considerație. Dar și dintre cei cari ar fi putut foarte bine să ia parte la excursie, câțiva renunțară. Cât privește pe domnișoara von Osterloh, ea era scuzată fără discuție. O persoană, îngrămădită ca dânsa de îndatoriri, nu se putea gândi serios la plimbări cu sania. Gospodăria impunea stăruitor prezența ei, și într-un cuvânt: ea rămase la „Einfried”. Faptul însă că și soția d-lui Klöterjahn declară că ține să rămână acasă, indispușe pe toată lumea. Zadarnic căută s-o convingă doctorul Leander că ar face bine să se lase împrăștă de aerul rece din drum; ea susținea că nu e

dispusă, că are migrenă, că se simte slăbită, și n-avură încotro. Cinicul și hâtrul glumeț găsi însă prilejul să strecoare o insinuare:

— Băgați de seamă! Să vedeți că acum nu mai pleacă nici sugaciul

putred.

Și dreptatea fu de partea lui, căci d-l Spinell anunță că în după-amiaza aceea vrea să lucreze — întrebuința cu poftă cuvântul „a lucra” pentru îndoelnică sa activitate. Dealtfel nu se plânse nimeni de abținerea sa, și tot atât de lesne se învoiră participanții excursiei cu faptul că doamna consilier Spatz se hotărî să ție de urât tinerei ei prietene, deoarece cursele în vehicule o făceau să sufere de rău de mare.

Îndată după dejun, care astăzi se servi pe la 12 ziua, săniile se înființară în fața sanatoriului, și, în grupuri animate, bine împachetați, plini de nerăbdare și de voioșie, participanții forfoteau prin grădina. Soția d-lui Klöterjahn stătea cu consiliereasa Spatz la ușa cu geamuri, care dădea pe terasă, iar d. Spinell la fereastra camerei sale, spre a vedea plecarea. Observara micile lupte ce se încingeau, cu glume și râsete, pentru cele mai bune locuri; apoi cum domnișoara von Osterloh, cu o etolă de blană la gât, dădea fuga de la o sanie la cealaltă, spre a introduce sub bănci coșuri cu merinde; și în fine cum doctorul Leander, cu căciula trasă peste urechi, își aruncă încă odată privirile, prin ochelarii săi scânteietori, asupra întregului alai, și apoi luă si el loc și dădu semnalul de plecare... Căii se urniră, câteva cucoane țipară și căzură pe spate, zurgălăii începură să clinchetească, bicele cu cotor scurt pocniră, lăsându-și cozile lungi să se târască în zăpadă în urma tălpei săniei, iar domnișoara von Osterloh rămase la poarta cu gratii și-și flutură batista, până ce vehiculele dispărură după un colț al șoselei și vesela larma se topi. Apoi ea se întoarse prin grădină, spre a-și vedea, harnică, de treburi; cele două doamne se retraseră de la ușa cu geamuri, și aproape în acelaș timp dispăru și d. Spinell din punctul său de observație.

Liniște se făcu la „Einfried”. Alaiul nu era de așteptat înainte de asfințit. „Cazurile grele” zăceau în camerile lor și sufereau. Soția d-lui

Klöterjahn și prietena ei mai în vârstă, făcură o mică plimbare, după care se întoarseră în încăperile lor. D. Spinell se afla deasemeni în camera sa și se îndeletnicea în felul lui. Pe la 4 se aduse doamnelor câte o jumătate litru de lapte, iar d-lui Spinell ceaiul său slab. Câtva timp după aceea, soția d-lui Klöterjahn ciocăni la peretele care-i despărțea camera de a consilieresei Spatz, și zise:

— Nu mergem puțin în salon, d-nă consilier? Aici nu știu zău ce să mai fac.

— Îndată, drăguță! răspunse consiliereasa. Dă-mi voie numai să-mi trag ghetetele. Am stat întinsă în pat până acum, trebuie să știu.

După cum se putea prevedea, salonul era gol. Doamnele luară loc lângă cămin. Consiliereasa Spatz broda flori pe o bucată de canavă, iar soția d-lui Klöterjahn făcu și ea câteva împunsături, după care scăpă lucrul pe genunchi și, începu să viseze, dincolo de rezemătoarea fotoliului, în gol. În cele din urmă, spuse ceva ce n-ar fi meritat nici măcar deschisul gurei; dar cum consiliereasa Spatz întrebă totuși „Aud?”, soția d-lui Klöterjahn trebui, spre rușinea ei, să repete toată fraza. Consiliereasa Spatz întrebă din nou „Aud?” În clipa aceasta însă, se auziră pași în tindă, ușa se deschise, și d. Spinell intră.

— Deranjez? întrebă el, încă pe prag, cu voce blândă, uitându-se aproape numai la soția d-lui Klöterjahn și înclinându-și toracele înainte, într-un chip nespus de delicat și parcă din sbor...

Tânăra femeie răspunse:

— Se poate? În primul rând odaia aceasta trece oarecum drept port

liber, d-le Spinelli, și apoi: la ce să ne deranjezi? Am impresia lămurită că o plictisesc pe doamna consilier...

La aceasta el nu mai știu ce să răspundă, ci-și arătă doar, zâmbind, dinții cariați, și se îndreptă, sub ochii doamnelor, cu pași destul de nesiguri, spre ușa cu geamuri, unde se opri și privi afară, întorcând, în chip oarecum

nepoliticos, cucoanelor, spatele. Apoi făcu o jumătate î ntoarcere înapoi, continuând î nsă să privească î n grădină, și zise:

— Soarele a dispărut. Treptat, cerul s-a acoperit. Începe să se î ntunece.

— Așa e, da; totul e î n umbră, răspuse soția d-lui Klöterjahn. Excursioniștii noștri or să se î ntoarcă pe ninsoare, după cât se pare. Eri pe vremea asta, era î ncă plină zi; acum se î ntunecă.

— A, zise el, după toate zilele acestea prea luminoase, î ntunericul face bine ochilor. Sunt recunoscător soarelui acestuia, care luminează cu o precizie identic de insinuantă, și ce-i frumos și ce-i vulgar, că se î nvă lue î nsfârșit, puțin.

— Nu-ți e drag soarele, d-le Spinell?

— Cum nu sunt pictor... Te interiorizezi mai mult, fără soare... Acum e un strat gros, alburiu, de nouri. Poate că prevestește moină pentru mâine. Dealtfel nu v-ași povățui, acolo î n fund, unde stați, să vă mai pironiți ochii la lucrul de mână, doamnă.

— Fii fără grijă; nici prin gând nu-mi trece. Dar ce s-ar putea face?

Spinell se așezase pe scăunelul din fața pianului și-și proptise un braț de capacul instrumentului.

— Muzică...., zise el. Ce n-ași da sa pot asculta acum puțină muzică! Câteodată copiii Englezilor cântă mici *nigger-songs*, asta e tot!

— Și eri după amiazi domnișoara von Osterloh a cântat î n grabă „Clopotele mânăstirei”, remarcă soția d-lui Klöterjahn.

— Dar parcă dv. nu cântați, doamnă? zise el pe un ton rugător și se ridică... Pe vremuri ați cântat î n fiecare zi cu tatăl dv.

— Ei, d-le Spinell, asta a fost pe vremea aceea! Pe vremea havuzului, știi d-ta...

— Cântați și azi! se rugă el. Câteva tacte numai, odată! Dacă ați știi ce î nsetat sunt...

- Atât medicul de acasă, cât și doctorul Leander, m-au oprit cu tot dinadinsul, d-le Spinell.
- Dar nu sunt aici, nici unul, nici cellalt! Suntem liberi... Sunteți liberă, doamnă! Câteva biete acorduri...
- Nu, d-le Spinell, nu se poate. Cine știe la ce minuni te aștepti de la mine! Și eu am uitat totul, crede-mă. Pe dinafară nu mai știu mai nimic.
- O, atunci cântați acest Mai-nimic! Și de altfel sunt aci note din belșug, iată-le, pe pian! Nu, asta nu face parale. Dar iată Chopin...
- Chopin?
- Da, Nocturnele. Acum nu mai lipsește de cât să aprind lumânările...
- Nu-ți închipui c-o să cânt, d-le Spinell! N-am voie. Dacă mi-ar face rău?!...

El amuți. Stătea, cu picioarele sale imense, cu haina sa lungă, neagră și cu capul său cărunț, șters, spân, în lumina celor două lumânări de la pian, și mâinile îi atârnavă fără vlagă.

— Atunci nu vă mai rog, zise el înșfârșit, în șoaptă. Dacă vă temeți că ar putea să vă facă rău, doamnă, atunci lăsați moartă și mută frumusețea ce ar fi râvnit să capete grai sub degetele dv. N-ați fost totdeauna atât de cuminte; în tot cazul n-ați fost, când era vorba să renunțați la frumusețe. Nu v-a cuprins grija de trupul dv. și ați manifestat o putere de voință mai tare și mai lipsită de scrupule, când ați plecat de lângă havuz și ați depus coronița de aur... Uite, — zise el după un răstimp, și vocea îi deveni și mai înceată — dacă v-ați așeza acum aci și ați cânta ca odinioară, când tatăl dv. se afla alături și vioara lui scotea acele sunete cari vă făceau să plângeți... s-ar putea întâmpla ca în părul dv. Să înceapă din nou a luci, tainic, coronița cea mică de aur...

— Serios? întrebă ea, zâmbind....

Din întâmplare, vocea i se sugrumă la acest cuvânt, astfel că jumătate se auzi răgușit, iar jumătate stins de tot. Soția d-lui Klöterjahn tuși puțin și zise apoi:

- Ai într-adevăr Nocturnele de Chopin acolo?
- Sigur. Caetul e deschis și totul e gata.
- Atunci, cu Dumnezeu, o să cânt una, zise ea. Dar numai una, auzi? O să-ți ajungă dealtminteri pentru totdeauna.

Zicând aceasta, se ridică, puse lucrul laoparte și se îndreptă spre pian. Se așeză pe scăunelul, pe care se aflau câteva pachete de note, așeză bine sfeșnicele și răsfoi notele. D. Spinell își trăsese un scaun lângă dânsa și ședea alături ca un profesor de pian.

Soția d-lui Klöterjahn cântă Nocturna în mi bemol major, opus 9, No. 2. Dacă într-adevăr uitase câte ceva, tușeul ei trebuie să fi fost pe vremuri desăvârșit. Pianul era mediocru, dar după primele acorduri ea știu să-l mânuiască cu o mare siguranță de gust. Avea o sensibilitate nervoasă pentru nuanțele diferențiate și o plăcere pentru animația ritmică, cu adevărat fantastică. Tușeul îi era ferm și totodată moale. Sub degetele ei, melodia își respira ultima dulceață, și cu grație sfioasă fioriturile se aninau de membrele ei.

Purta rochia cu care venise îmbrăcată în ziua sosirei: corsajul masiv, de culoare închisă, cu arabescurile de catifea, aplicate, cari făceau să răsară atât de neasemuit de gingaș mâinile și capul. Fața nu i se schimba în timp ce cânta, dar parcă contururile buzelor deveneau mai precise, iar umbrele din colțurile ochilor se adânceau. După ce sfârși, lăsă mâinile pe genunchi și continuă să privească notele. D. Spinell rămase nemișcat și fără grai pe scaunul său.

Soția d-lui Klöterjahn mai cântă o Nocturnă, apoi încă una și a treia. După aceea se ridică; dar numai pentru ca să caute alte note, pe capacul de sus al pianului.

D. Spinell avu inspirația să răsfoiască notele legate în scoarțe negre, de pe scăunel. Deodată bodogăni ceva neînțeleș, și mâinile sale mari, albe, umblară pățimaș printre paginile acestor caete neglijate.

— Nu se poate!.. Nu e cu putință!.. zise el... Și totuși nu mă înșel!.. Știți ce am găsit?.. Ce era aci?.. Ce am în mână?..

— Ce? întrebă ea.

El îi arată, mut, coperta. Era extrem de palid, dădu drumul caetului și o privi cu buzele tremurânde.

— Serios? Cum s-o fi rătăcit aci? Dă-mi te rog! zise ea simplu, puse notele pe pupitru, se așeză și începu, după o secundă de tăcere, pe prima pagină.

El ședea lângă dânsa, plecat înainte, cu mâinile împreunate între genunchi, cu capul în piept. Ea cântă începutul cu o încetineală exagerată și chinuitoare, cu pauze neliniștitor de întinse între diversele figuri. Motivul dorului, un glas singuratec și rătăcitor în noapte, își depănă în șoaptă fricoasa întrebare. O tăcere și o așteptare. Și iată, răspunsul se aude: acelaș ton sfios și singuratec, doar mai limpede, mai firav. O nouă amuțire. Și apoi, cu acel înăbușit și minunat sforzato, asemenea unei redeșteptări și unei amețite deslănțuiri a patimei, se porni motivul dragostei, crescă, se înălță înebunit până la dulcea împletire, scoborî, disolvându-se, și cu cântecul lor adânc de voluptate grea și dureroasă, violoncelele duseră mai departe melodia...

Nu fără succes, pianista se străduia să imite pe mediocrul instrument efectele orchestrei. Goana de note a viorilor, în marele crescendo, se auzi cu o strălucitoare precizie. Soția d-lui Klöterjahn cânta cu prețioasă evlavie, oprindu-se cucernică la fiecare floritură și evidențind, smerit și demonstrativ, detaliile, întocmai cum preotul ridică deasupra capului său sfintele taine. Ce se întâmpla? Două forțe, două ființe depărtate se doreau cu durere și exaltare și se îmbrățișau în setea nebună și frenetică de etern și absolut... Preludiul se ilumină și se stinse. Soția d-lui Klöterjahn se opri la

pasagiul unde draperia cortinei se desface, și urmă apoi să privească notele, fără a rosti un cuvânt.

Între timp, plictiseala ajunsese la consiliereasa Spatz la acel grad, la care schimonosește fața omului, scoțându-i ochii din orbite și dându-i pe față o expresie cadaverică și înspăimântătoare. Afară de aceasta, soiul acesta de muzică îi sdruncina nervii stomacali, dând acestui organism dispeptic crize de spaimă, și o făcu pe consiliereasă să se teamă de un acces de colici.

— Trebuie să mă retrag în camera mea, îngăimă ea slab. La revedere, mă mai întorc...

Și ieși. Amurgul se întetise. Afară se vedea zapada cazând des și moale pe terasa. Cele doua lumânări dădeau o lumină tremurătoare și mărginită.

— Actul al doilea, șopti el; și ea întoarse paginile și începu actul al doilea.

Sunete de bucium se pierdeau în depărtare. Cum? Sau era doar freamătul frunzelor? clipocitul domol al isvorului? Noaptea își revărsase tăcerea peste crânși case, și nici un strigăt și nici o rugă nu mai putea stânjeni domnia dorului. Taina cea sfântă se înfăptuia. Făclia se stinse; cu o nuanță ciudată, brusc sugrumată, pogorî motivul morței, și gonit de nerăbdare, dorul își flutură vălurile albe în spre iubit, care se apropia prin beznă, cu brațele desfăcute.

O! bucurie desmetică și nesățioasă a împreunării în lumea de apoi a lucrurilor! Eliberate de chinuitoarea amăgire, descătușate din lanțurile spațiului și timpului, eul și tu-ul se topiră în beție supremă. Vicleanul miraj de strălucire al zilei îi putea despărți, dar minciuna-i îngâmfată nu mai era în stare să-i înșele pe cei ce știau să vadă în noapte, de când puterea licoarei vrăjite le sfințise ochii. Aceluia care în dragoste putea să vadă a morții beznă și dulcea ei taină, îi rămânea în minciuna luminii un singur dor, dorul de noaptea sacră, de noaptea veșnică, adevărată, contopitoare...

Pogoară, o! noapte a dragostei, dă-le acea uitare dorită nespus, încleștează-i cu totul în slava ta și desprinde-i din lumea înșelăciunii și a despărțirii. Iată, ultima făclie s-a stins! Tot ce e gând și umbră de gând a pierit în amurgul sfîntit, care se întinde mîntuitor peste chinurile amăgirii. Atunci când mirajul se va risipi, când ochii mei se vor înopta de fericire: din tot ce m-a gonit minciuna zilei, înșelându-mă cu icoane neînsuflețite, chin fără leac al dorului meu, — *chiar* atunci, o! minune a înfăptuirii! chiar atunci, lumea sunt eu... Și cântecul de luare-aminte al Brangănei fu urmat de acel suiş al viorilor, care e mai înalt decât orice înțelepciune.

— Nu înțeleg totul, d-le Spinell; foarte multe le bănuiesc abia. Ce înseamnă acest: Chiar...atunci, lumea sunt eu...?

El îi explică, încet și fără vorbă multă.

— Da, așa e... Dar cum se face că d-ta, care le înțelegi atât de bine, nu le și cânti?

Ciudat: el nu putu rezista acestei întrebări inofensive. Se roși, își frânse mâinile și păru a se scufunda cu scaun cu tot.

— Se întâmplă foarte rar asemenea coincidențe, zise el în cele din urmă, chinuit. Nu, nu pot să cânt... Dar continuați.

Și continuară cântecele ameițite ale miracolului. Murit-a vreodată dragostea? Dragostea lui Tristan? Dragostea Isoldei tale și mele? O! tăișurile morții nu ajung până la ea, Nețarmurita! Cine-i ursit să-i moară ei, dacă nu tocmai ce pe noi ne stingherește, ce amăgitor desbină sufletele înțelese? Printr-un dulce și îi unise dragostea... dacă Moartea să-l sfâșie ar vrea, iată că doar cu viața unuia din amândoi, moarte hărăzită îi este celuilalt. Și un tainic duet îi lega în fiorul nădejdei neasemuite a morții din dragoste, a cufundării în lumea de minuni a nopții, nedespărțiți deapururi. Gingașă noapte! Veșnică noapte de dragoste! Liman a-tot-cuprinzător de nemaipomenită bucurie! Cum să se mai trezească, fără înfiorare, în pustiu zilei luminoase, cel ce te-a visat vreodată? Isgonește tu înfiorarea, o! dulce moarte! Izbăvește tu deplin pe îndrăgostiți de groaza deșteptării! O! viscol ameițitor de ritmuri! O! spasm isvorător cromatic al înțelegerii metafizice!

Cum s-o cuprinzi, cum să te desprinzi din această fericire, departe de chinurile vestitoare de despărțire, ale luminii? Dor blajin fără gând rău și teamă, mândră stingere suavă, ațipire delirantă în Nesfârșit! Tu Isolda, Tristan eu, dar nu mai suntem, nici Tristan eu, nici tu Isolda...

Deodată se întâmplă ceva îngrozitor. Interpreta, la pian, se opri brusc și-și trecu mâna peste ochi, spre a cerceta în întunec, iar d. Spinell se întoarse repede pe scaun. Ușa dinapoi, care răspundea în coridor, se deschisese, și în încăperea pătrunse o arătare sumbră, rezemată pe brațul alteea. Era unul din oaspeții de la „Einfried”, care de asemenea nu fusese în stare să ia parte la plimbarea cu sania, și care-și alesese acest ceas nocturn pentru una din acele peregrinări instinctive și melancolice prin sanatoriu; era pacienta care a adus pe lume nouăsprezece copii și nu mai e în stare să-nfiripe nici un singur gând; era doamna pastor Höhlenrauch, la brațul îngrijitoarei ei. Fără a-și ridica ochii din pământ, ea tăie cu pași târșâitori, neobosiți, fundul încăperei, și dispăru prin ușa opusa mută și bleaga, rătăcitoari și inconștientă. — Tăcere.

— Era doamna pastor Höhlenrauch, zise el.

— Da, era biata doamnă Höhlenrauch, zise ea.

Apoi întoarse paginile și cântă sfârșitul, cântă moartea din dragoste a Isoldei.

Ce palide și precise îi erau buzele, și cum i se adânciră umbrele în colțurile ochilor! Mai sus de sprânceană, pe fruntea ei străvezie, se ivea, chinuită și neliniștitoare, vinișoara viorie, din ce în ce mai lămurit. Sub degetele ei animate se săvârși nemaipomenita gradație, despăcată de acel brusc și aproape nelegiuit pianissimo, care se aseamănă cu o fugă a pământului de sub picioare și cu o prăbușire în voluptăți divine. Belșugul unei uriașe deslegări și împliniri se năpusti, se repetă, un vuet amețitor de bucurie nemăsurată, nesățioasă, care revenea și revenea, luând în reflux altă formă, părând a voi să se stingă, și țesu din nou motivul dorului în armonia sa, își dete ultima răsuflare, muri, se stinse, pieri. Liniște adâncă.

Ei ascultau amândoi, cu capul culcat pe umăr; ascultau.

- Se aud zurgălăi, zise ea.
- Trebuie să fie săniile, zise el. Eu mă duc.

Se ridica și străbătu odaia. La ușa din fund se opri, se întoarse și se propti un moment, neliniștit, de pe un picior pe celalt. Și apoi deodată, la o depărtare de cincisprezece sau douăzeci de pași de dânsa, căzu în genunchi, fără sgomot, pe amândouă genunchii. Redingota-i lungă, noagră se respiră pe podea. Mâinile și le ținea împreunate în fața gurei, iar umerii îi svâcneau.

Ea, cu mâinile în poală, plecată înainte, cu spatele la pian, ședea și-l privea. Un surâs imprecis și chinuit i se întipărise pe față, iar ochii ei cercetau visători și atât de atenți întunerecul, încât păreau aproape că vor să se închidă.

Din depărtare se apropia clinchet de zurgălăi, pocnet de bice și amestec sonor de voci omenești.

9

Plimbarea cu săniile, de care vorbi încă multă vreme toată lumea, avusese loc la 26 Februarie. La 27, într-o zi de moină, în care totul se muiă, se topi, picură și începu să curgă, soției d-lui Klöterjahn îi merse de minune. La 28 scuiă puțin sânge ...o, mai nimic; dar era sânge. În același timp fu cuprinsă de o slăbiciune, cumplită ca niciodată, și rămase în pat.

Doctorul Leander o căută, și fața sa era rece, ca de piatră. Apoi prescrise cele indicate de știință: bucățele de gheață, morfină, liniște absolută. Dealtminteri, a doua zi, sub motiv de surmenaj, încetă tratamentul și-l trecu doctorului Müller, care-l preluă cu blândețe, potrivit datoriei și contractului: un om tăcut, palid, neînsemnat și melancolic, a cărui activitate modestă și obscură era închinată convalescențelor aproape însănătoșiți și bolnavilor cari nu mai îndrituiau nici-o nădejde.

Părerea pe care și-o exprimă din capul locului fu aceea că despărțirea dintre soții Klöterjahn a durat prea mult. El recomandă degrabă

ca d. Klöterjahn, dacă înfloritoarea sa întreprindere îi îngăduie cât de puțin, să mai vie în vizită pe la „Einfried”. I se putea scrie, la rigoare trimite chiar o mică telegramă... Și desigur că tânăra mamă s-ar simți fericită și mai înzdrăvenită, dacă l-ar aduce cu el și pe micul Anton: pe lângă faptul că pentru medici ar fi realmente interesant să facă cunoștință cu acest sănătos mic Anton.

Și iată că d. Klöterjahn apăru. Primise mica telegramă a doctorului Müller, și venise de la coasta mării Baltice. Coborî din brișcă, ceru să i se dea cafea și franzeluțe cu unt, și avu un aer foarte uluit.

— Domnule, zise el, ce este? De ce sunt chemat la dânsa?

— Fiindcă e recomandabil, răspunse doctorul Müller, să fiți acum în preajma soției dv.

— Recomandabil... Recomandabil... Dar e și necesar? Eu mă uit la parale, domnul meu, vremurile sunt grele și trenurile scumpe. Nu s-ar fi putut, evita călătoria aceasta? N-ași spune nimic, dacă ar fi ceva la plămâni; dar cum, slava Domnului, nu-i decât la bronchii...

— D-le Klöterjahn, vorbi doctorul Müller cu blândețe, în primul rând bronchiile sunt un organ însemnat...

Spusese fără nici-o noima „în primul rând”, căci nu mai urmă nici un „al doilea”.

Odată însă cu d. Klöterjahn, sosise la „Einfried” și o ființă durdă, învestmântată toată în roșu, ecosez și aur, și ea era aceea care purta pe brațele ei pe Anton Klöterjahn junior, pe micul și sănătosul Anton. Da, se afla și el acolo, și nimeni nu putea spune că nu era într-adevăr de o excesivă sănătate. Trandafiriu și alb, îmbrăcat curat și proaspăt, gras și suav, se lăsa greu pe brațul roșu și gol al slujnicei sale galonate, înghițea cantități uriașe de lapte și de carne tocată, răcnea și se abandona în toate privințele instinctelor sale.

De la fereastra camerei lui, scriitorul Spinell observase sosirea tânărului Klöterjahn. Cu o privire ciudată, adumbrită și totuși ageră, îl

urmărise în timp ce era dus de la brișcă până în sanatoriu, și rămăsese apoi și după aceea, vreme îndelungată, cu aceeași expresie pe față, în acelaș loc.

De-atunci, evita pe cât cu putință, orice întâlnire cu Anton Klöterjahn junior.

10

D. Spinell se afla în camera sa și „lucra”. Era o cameră ca toate de la „Einfried”: cu mobilă veche, simplă și distinsă. Masivul dulap era înzorzonat cu capete metalice de lei, lungă oglindă din perete n-avea suprafața dintr-o bucată, ci era alcătuită din nenumărate pătrate mici, încadrate în plumb; nici un covor nu acoperea podeala dată cu lac albăstrui, pe care picioarele țepene și drepte ale mobilelor continuau în umbre luminoase. Un scrin confortabil se afla în apropierea ferestrei, peste care romancierul trăsesese o perdea galbenă, probabil spre a se putea interioriza mai bine.

În semi-întunericul gălbui, ședea acum aplecat deasupra scrinului și scria, — scria una din acele numeroase scrisori, pe cari le preda în fiecare săptămână spre a fi expediate cu poșta, și la cari hazul era că nu primea mai niciodată răspuns. În fața lui, se afla o coală de hârtie groasă, în al cărei colț, sus, la stânga, sub un peisaj desenat trăznit, se putea ceti numele Detlev Spinell, în litere cu desăvârșire neobișnuite, și pe care o acoperea cu o scriere mărunță, foarte îngrijită și extraordinar de curată.

„Domnule!” era scris acolo. „Vă adresez rândurile ce urmează, fiindcă nu pot altfel, fiindcă ceea ce am să vă spun, ma copleșește, mă chimie și mă face să vibrez, fiindcă vorbele îmi vin cu o asemenea abundență, încât m-ași îneca, dacă nu m-aș elibera de ele în scrisoarea aceasta...”

Adevărul este că „abundența” pomenită nu exista de fel, și Dumnezeu știe din ce motiv de vanitate, d. Spinell se fălea totuși cu ea. Cuvintele, dimpotrivă, nu -i veneau de loc îmbelșugat; pentru un om, a

cărui profesiune burgheză este scrisul, înainta chiar jalnic de anevoie, și cine-l vedea, trebuia să ajungă la convingerea că un scriitor e o ființă căreia scrisul îi face mai mare bătaie de cap, decât oricărui alt muritor.

Cu vârfurile a două degete, ținea unul din ciudații perișori de puf de pe obrazul său, și trăgea câte un sfert de ceas de el, sgâindu-și ochii în gol, fără a progresa cu un rând, scria apoi câteva cuvinte grațios stilizate și se împotmolea din nou. Pe de altă parte, trebuie însă să recunoaștem că ceea ce realiză în cele din urmă, făcea impresia de curgător și animat, chiar dacă, în ce privește cuprinsul, avea o înfățișare ciudată, îndoelnică și uneori chiar nelămurită.

„Este”, continua scrisoarea, „o necesitate inexorabilă, ca tot ceea ce văd, ceea ce de câteva săptămâni se află înaintea ochilor mei ca o viziune dăinuitoare, să vă fac și pe dv. să vedeți, să vă fac să vedeți cu ochii mei, în acea iluminare elocuentă, în care se profilează în fața ochiului meu lăuntric. Sunt obișnuit să mă supun acestei impulsioni, care mă silește ca în cuvinte, sugestiv și cu fulgerătoare precizie spuse la locul lor, să fac din preocupările mele, preocupările lumii întregi. Și de aceea, ascultați-mă.

„Nu doresc decât să spun ce a fost și ce este, narez o simplă poveste, o foarte scurta și de spus de scandaloasă poveste, o narez fără comentarii, fără rechizitoriu și sentință, numai cu cuvintele mele. E povestea Gabrielei Eckhof, domnule, a femeii pe care o numiți a dv... și luați bine seama! Dv. sunteți acela care ați trăit-o; și totuși cuvintele mele v-o vor înălța de fapt, pentru întâia oară, la însemnătatea unei realități.

„Vă amintiți de grădină, domnule, de vechea grădină sălbătecită dindărătul cenușiei case boerești? Mușchiul verde țâșnea din crăpăturile zidurilor mâncate de vreme, cari îi împrejmuiau languroasa părăginire. Vă amintiți și de havuzul din mijlocul ei? Crini liliachii se aplecau peste putreda-i balustradă rotundă, și apele albe sporovăiau misterios, isbindu-se de pietrele-i roase. Ziua de vară se înclina spre asfințit.

„Șapte fecioare ședeau împrejurul havuzului; dar în părul celei de-a șaptea, al celei dintâi, al Unicei, soarele în apus păru a urzi tainic un

strălucitor semn de măreție. Ochii ei erau plini de visări sperioase, și totuși gura ei neprihănită surâdea...

„Cântau. Își țineau fețele prelungi întoarse spre jocul apelor, în sus, acolo unde în curbă obosită și superbă se îndreptau spre cădere, și glasurile lor limpezi și moi pluteau în jurul sveltului lor danț. Poate că, în vreme ce cântau, își țineau genunchii strânși în mâinile subțiri...

„Vă amintiți icoana aceasta, domnul meu? Ați văzut-o? N-ați văzut-o. Ochii dv. nu erau făcuți s-o vadă, și nici urechile dv. să audă susurul cast al melodiei ei. Dacă ați fi văzut-o... ar fi trebuit să nu cutezați a mai respira. Ar fi trebuit să vă opriți inima de a mai bate. Ar fi trebuit să vă întoarceți îndărăt în viață, în viața dv., și pentru restul existenței să păstrați cele văzute în adâncul sufletului, ca un lucru sfânt, inviolabil și de neprofanat. Dar ce-ați făcut dv?

„Icoana aceasta a fost un final, domnule; trebuit-ați să veniți dv. și s-o distrugeți, spre a-i da o urmare de vulgaritate și de suferință urâtă? A fost o zguduitoare și calmă apoteoză, muiată în iluminarea de vecernie a decăderii, disolvărei și stingerei. Un neam străvechi, prea ostenit acum și prea aristocrat pentru a mai lupta și trăi, se află în pragul ultimelor sale zile, și cele din urmă ale sale accente sunt acorduri de artă, câteva sunete de vioară, pline de tristețea conștientă a morții ce va să vie... Văzut-ați ochii, cărora sunetele acestea le storceau lacrimi? Poate că sufletele celor șase tovarășe de joc aparțineau vieții; acela însă al surorii lor stăpâne aparținea Frumosului și Morții.

„Ați văzut această frumusețe a morții: ați privit-o, spre a o dori apoi. Nici-o urmă de smerenie, nici-o urmă de sfială nu v-a strâns inima în fața emoționantei ei sfințenii. Nu v-a ajuns să priviți; ați trebuit să posedati, să vă înfruptați, să profanați... Cu ce gust v-ați făcut alegerea! Sunteți un gourmand, domnule, un gourmand plebeu, un bătăran cu gust.

„Vă rog să notați că nu urmăresc nicidecum să vă jicnesc. Ceea ce spun, nu e o insultă, ci formula, simpla formulă psihologică pentru personalitatea dv. simplistă, absolut lipsită de interes literar, și o exprim, numai pentru că simt nevoia să vă lămuresc, pentru dv. înșivă, firea și

faptele dv., fiindcă pe pământ e chemarea mea inevitabilă să spun lucrurilor pe nume, să le fac să grăiască, și să pun în lumină tot ce e nelămurit. Lumea e plină de aceia, pe cari eu îi numesc „tipul inconscient”: și nu le pot suferi, aceste tipuri inconsciente! Nu pot suferi această viață și aceste purtări nătăflețe, îmbâcsite și mărginite, lumea aceasta de supărătoare naivitate dimprejurul meu! Mă ispitește, cu o chinuitoare și irezistibilă putere, să explic, să exprim și să aduc la suprafața conștiinței — atât cât mă ajută mijloacele — tot ce e ființă în jur, indiferent dacă aceasta atrage după sine urmări active sau stingheritoare, dacă aduce alinare și mângâiere, sau dacă stârnește durere.

„Sunteți, domnul meu, precum am spus, un gourmand plebeu, un bătăran cu gust. Fiind în realitate de constituție grosolană și aflându-vă pe o foarte joasă treaptă a evoluției, ați ajuns prin avere și imobilitate în viață la o subită, neistorică și barbară corupere a sistemului nervos, care atrage după sine o anumită lascivă rafinare a necesităților trupești. Nu e exclus ca mușchii gâtului dv. să fi fost cuprinși de o mișcare plescăitoare, ca în fața unei supe delicioase sau a unei mâncări rare, când ați hotărât s-o luați pe Gabriela Eckhof...

„În adevăr, îi rătăciți voința ațipită, o duceți din grădina sălbătecită în viață și hidoșenie, îi dați numele dv. ordinar și o faceți consoartă, gospodină, o faceți mamă. Înjosiți obosita și sfioasa frumusețe a morței, îmbobocită pentru o supremă inutilitate, punând-o în slujba vieții banale de toate zilele și a aceluia idol tâmpit, îndărătnic și vrednic de hulă, căruia i se spune Natură, și nimic în conștiința dv. bătărană nu vă face să întrezăriți profunda ticăloșie a acestei fapte.

„Încă odată: Ce se întâmplă? Ea, cu ochii cei plini de visări sperioase, vă dăruiește un copil; dă acestui copil, care e o continuare a existenței joase a zămisliorului lui, tot sângele ei și toate izvoarele de viață de cari dispune, și moare. Moare, domnule! Și dacă nu se stinge în vulgaritate, dacă totuși în cele din urmă s-a înălțat din prăpastia înjosirii ei și dispare mândră și în extaz, sub sărutul ucigător al Frumosului, aceasta a fost grija mea. A dv. a fost, în acest timp, să vă petreceți vremea, în coridoare tăcute, cu slujnicele.

„Copilul ei însă, fiul Gabrielei Eckhof, prosperă, trăește și triumfează. Poate că va continua viața tatălui său și va deveni negustor, bun platnic de biruri și un strașnic mâncăcios; poate va fi soldat sau funcționar, un harnic și inconștient stâlp al țării; în orice caz o ființă certată cu muzele, un organism funcționând normal, un om fără scrupule și plin de încredere, puternic și prost.

„Primiți, domnule, mărturisirea că vă urăsc, pe dv. și pe fiul dv., întocmai cum urăsc viața însăși, viața necioplită, caraghioasă și totuși biruitoare, pe care dv. o reprezentați, veșnic contrast și dușman de moarte al Frumosului. Nu pot să spun că vă disprețuesc. Nu vreau. Sunt leal. Dv. sunteți mai tare. În luptă, eu nu vă pot opune decât un singur lucru, arma și unealta de răzbunare a celor slabi: spiritul și cuvântul. Astăzi, m-am slujit de ele. Căci scrisoarea aceasta — sunt leal și aci, domnule — nu e decât un act de răzbunare, iar dacă într-însa se află măcar un singur cuvânt, destul de tăios, strălucitor și frumos, spre a vă încremeni, a vă face să simțiți fiorul unei forțe necunoscute și a sdruncina o clipă robustul dv. echilibru, eu voi jubila.

Detlev Spinell”.

Și epistola aceasta d. Spinell o puse în plic și o francă, o completă cu o adresă scrisă grațios, și o dete spre a fi expediată cu poșta.

11

D. Klöterjahn bătu la ușa camerei d-lui Spinell; ținea în mână o coală mare de hârtie scrisă curat și făcea impresia unui om, hotărât să procedeze energic. Poșta își îndeplinise datoria, epistola mersese cum trebuie, parcursese ciudata călătorie de la „Einfried” la „Einfried” și sosise exact în mâinile aceluia, căruia îi era adresată. Erau ceasurile patru după amiazi.

Când intră d. Klöterjahn, d. Spinell ședea pe canapea și citea propriul său roman din volumul cu coperta desenată zăpăcit. Se ridică și-și privi mosafirul cu surprindere și nedumerire, deși se înroși vizibil.

— Bună ziua, zise d. Klöterjahn. Iertați-mă că vă deranjez în ocupațiile dv. Dar îmi dați voie să vă întreb, dacă dv. ați scris aceasta?

La care ridică cu mâna stângă coala mare de hârtie, scrisă curat, și o bătu cu dosul mâinei drepte, făcând-o să foșnească tare. Apoi își băgă dreapta în buzunarul pantalonilor săi largi și comozi, își înclină capul într-o parte și-și deschise gura, așa cum obișnuiesc unii oameni, ca să audă mai bine.

Foarte ciudat: d. Spinell zâmbea; zâmbea amabil, puțin aiurit și pe jumătate scuzându-se, își duse mâna la frunte, ca și cum s-ar fi gândit, și răspunse:

— Da, exact... da... mi-am permis...

Întâmplarea făcuse că tocmai în ziua aceea se lăsase în voia firei sale și dormise până la amiază. Din pricina aceasta, suferea de muștrare de cuget și avea capul greu, se simțea enervat și nu tocmai rezistent. La acestea se mai adăoga faptul că aerul de primăvară, care începuse să se simtă, îl moleșea și-l neurasteniza. Toate acestea trebuiesc pomenite, spre a explica motivul pentru care, în cursul scenei următoare, avu o atitudine atât de neroadă.

— Așa! Bun! Perfect! zise d. Klöterjahn, înfigându-și bărbia în piept, înălțându-și sprâncenele, întinzând brațele și făcând o sumă de alte asemenea pregătiri, pentru ca, după rezolvarea acestei întrebări de formă, să intre neîndurător în materie.

În savurarea propriei sale persoane mersese însă ceva prea departe cu aceste pregătiri; căci ceea ce urmă, nu corespunse pe deaîntregul amenințătorului complex al arătatelor dispozițiuni mimice. Dar d. Spinell era destul de palid.

— Foarte bine! repetă d. Klöterjahn. Atunci dă-mi voie să-ți dau răspunsul de viu grai, dragul meu, și anume, pentrucă mi se pare idiot să scrii pagini întregi de scrisoare unui om, cu care poți să vorbești la orice oră...

— Hm... idiot..., zise d. Spinell, zâmbind ertător și aproape umilit...

— Idiot! repetă d. Klöterjahn și dădu vehement din cap, spre a întări cât de sigur e de ce spune. Și n-ași găsi cu cale să cinstesc cu un cuvânt măzgăleala aceasta, n-ași găsi-o, drept să spun, vrednică să înfășor într-însa franzeluțele cu unt, dacă nu m-ar dumiri asupra câtorva lucruri, pe cari nu le-am înțeles până acum, asupra unor anumite schimbări... Dealtfel, astea nu te privesc pe d-ta și nu sunt în discuție. Eu sunt un om de acțiune și am altceva mai bun de făcut, decât să cuget la viziunile d-tale dăunătoare...

— Eu am scris „viziune dăinuitoare”, zise d. Spinell, îndreptându-și corpul.

Fu singurul moment din această scenă, în care dădu la iveală oarecare prestanță.

— Dăinuitoare... dăunătoare...! ripostă d. Klöterjahn, aruncându-și ochii pe manuscris. Ai o scriitură mizerabilă, dragul meu; nu te-ași angaja nici în ruptul capului în biroul meu. La prima ochire pare curățică, dar văzută la lumină, e plină de goluri și tremurături. Asta însă e treaba d-tale și nu mă sinchisește. Am venit aci să-ți spun că întâi de toate ești un caraghios, — dar asta nădăjduesc că știi mai de mult. Ești însă și un mare laș, și cred că nici asta nu trebuie să-ți-o dovedesc pe-ndelete. Nevastă-mea mi-a scris într-un rând că pe femeile cu cari te întâlnești, nu le privești în obraz, ci că te uiți la ele cu coada ochiului, ca să pleci cu o iluzie frumoasă, de teama realității. Din păcate, mai târziu, a încetat de a mai vorbi de d-ta în scrisorile ei; altminteri ași cunoaște și alte snoave despre d-ta. Dar așa ești. „Frumos” e fiecare al treilea cuvânt pe care-l întrebuințezi, dar în fond nu e decât lipsă de curaj, fățarnicie și pizmă, și de-aci pe semne și nerușinata d-tale aluzie cu „coridoarele tăcute”, menită fără doar și poate să mă străpungă, și care n-a făcut decât să mă înveselească, da, să mă înveselească! Dar știi acum ce-ti face pielea? Ți-am „lămurit puțin”... d-tale însuși... „firea și faptele” d-tale, stârpitură ce ești? Deși aceasta nu e „chemarea” mea „indispensabilă”, he, he!...

— „Chemarea inevitabilă” am scris eu, începu d. Spinell, dar renunță imediat.

Era plouat și dojenit, ca un școlar mare, jalnic și cărunt.

— Inevitabilă... indispensabilă... Ești un laș și un nemernic, așa să știi. În fiecare zi mă vezi la masă. Mă saluți și zâmbești, îmi treci farfurii și zâmbești, îmi spui să-mi fie de bine și zâmbești. Și într-o bună zi îmi trimiți o fițuică de asta, plină de înjurături neghioabe. He, he, da, firește! În scris ai curaj! Și dacă ar fi numai scrisoarea asta caraghioasă. Dar ai stârnit zîzanie contra mea, ai uneltit intrigi când nu eram de față, acum înțeleg prea bine... deși te rog să nu-ți închipui că ai făcut vreo brânză! Dacă cumva te legeni în nădejdea că ai reușit să-i vâri nevastii-mi gărgăuni în cap, te înșeli amar, stimate domnule, e prea deșteaptă nevastă-mea pentru așa ceva! Sau dacă poate crezi că m-a primit cât de puțin altfel ca de obicei, pe mine și băiatul, când am sosit, te înștiințez că atingi culmea absurdității! Dacă n-a sărutat pe micuț, a făcut-o din precauțiune, fiindcă s-a ivit din nou bănuiala că are ceva la plămâni și nu la bronhii, și fiindcă în acest caz nu se poate știi... deși mai va, până când se va dovedi chestia cu plămânii; și d-ta hop cu „moare, domnule!” Ești un dobitoc!

Aci d. Klöterjahn căută să-și reguleze puțin respirația. Îl luase mânia pe dinainte; cu degetul arătător al mânei drepte tot împingea aerul, iar manuscrisul din stânga ajunsese într-un jalnic hal de mototolire. Fața sa, între blondele favorite englezești, era teribil de roșie, iar fruntea întunecată era brăzdată de vine umflate, ca de fulgere de mânie.

— Mă urăști, urmă el, și m-ai disprețui, dacă n-ași fi mai tare decât d-ta... Ei bine, da, sunt, ce dracu, am inima colea, pe când a d-tale se găsește desigur mai mult prin pantaloni; și cum ți-ași mai face eu de petrecanie, idiotule fățarnic, cu tot „spiritul și cuvântul” d-tale, dacă mi-ar fi îngăduit! Dar asta nu înseamnă, dragul meu, că o să înghit insultele d-tale cu una, cu două; când îi voi arăta acasă avocatului meu fraza cu „numele ordinar”, o să vedem noi dacă n-o să-ți treacă pofta. Numele meu e bun, domnule, și e bun prin munca mea. Dacă pe al d-tale se găsește cineva să-ți împrumute o lăscăe, asta întreabă-te pe d-ta însuși, haimana fără căpătâi

ce ești! Împotriva d-tale ar trebui să intervină poliția! Ești un individ primejdios! Înebunești lumea!... Deși, te rog să nu-ți faci iluzia că de astădată ai isbutit, pușlama vicleană! De indivizi de teapa d-tale nu mă las eu dat în lături! Eu am inima coala...

D. Klöterjahn își pierduse acum, într-adevăr, din cale afară, sărita. Răcnea și repeta mereu că are inima coala.

— „Cântau”. Punct. Dar nici nu cântau! Croșetau. Și croșetând, vorbeau, după câte am înțeles, de o rețetă pentru păpănași de cartofi; iar dacă-i pomenesc socrului meu despre „decăderea” și „dolvarea”, de care vorbești, te dă și el în judecată, și cu drept cuvânt, de asta să fii sigur!... Ați văzut icoana, ați văzut-o? Negreșit că am văzut-o, dar nu înțeleg de ce pentru atâta lucru trebuia să-mi țiu respirația și s-o iau la sănătoasă. Eu nu mă uit la femei cu coada ochiului, eu le privesc în față, și dacă-mi plac, și dacă mă vor, eu le iau. Eu am inima col....

Bătăi în ușă. Nu una, ci nouă, zece bătăi, unele după altele, repezi, ca un ropot de tobă, cu violență, cu spaimă, bătăi cari îl amuțiră subit pe d. Klöterjahn, și un glas care nu se putea stăpâni, care de teamă își pierdea mereu șirul, zise cu o iuțea nemaipomenită:

— Domnule Klöterjahn, domnule Klöterjahn, mă rog, d. Klöterjahn e aci?

— Nu intra! se răsti d. Klöterjahn... Ce este? Am treabă aici!

— Domnule Klöterjahn, zise vocea tremurătoare și spartă, trebuie să veniți... au venit și doctorii... o, e foarte trist...

Atunci d. Klöterjahn fu cu un salt la ușă și o smulse din clanță. Consiliereasa Spatz se afla afară. Își ținea batista la gură, și lacrimi mari, prelungi, se rostogoleau, câte două, într-însa.

— D-le Klöterjahn, îngână ea..., e așa de grozav... A scuipat atât de mult sânge, atât de mult... Ședea liniștită de tot pe pat și îngâna încetșor o melodie, și apoi deodată, Doamne, Doamne, a năpădit-o sângele, oribil de mult...

— A murit?! sbieră d. Klöterjahn, apucând-o pe consiliereasă de brațe și sgâlțâind-o pe prag. Nu, încă nu de tot, nu-i așa? Încă nu de tot, mă poate încă vedea... A scuipat iar puțin sânge? Din plămâni, hai? Admit că poate să fie din plămâni... Gabrielo! isbucni el deodată, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi și se putea vedea cum dintr-însul țâșnește un cald, bun și sincer simțimânt omenesc. Da, viu! zise el, și cu pași mari târî pe consiliereasă din odaie și prin coridor.

Dintr-un colț îndepărtat al gangului se mai auzeau repetatele și din ce în ce mai repede stinsele sale:

— Nu de tot, hai?... Din plămâni, da?...

12

D. Spinell sta înfipt pe locul, unde stătuse în timpul atât de brusc întreruptei vizite a d-lui Klöterjahn, și privea afară prin ușa deschisă. Însfârșit înaintă cu câțiva pași, și trase cu urechea, dacă se aude ceva în depărtare. Dar liniște domnea pretutindeni, și atunci d. Spinell închise ușa și se întoarse în odaie.

În primul moment se privi în oglindă. Apoi se duse la masa de scris, scoase dintr-un sertar o sticlă și un păhăruț, și bău un coniac, ceea ce nimeni nu-i putea lua în nume de rău. După aceea se întinse pe canapea și închise ochii.

Gemulețul de sus al ferestrei era deschis. Afară, în gradina sanatoriului, ciripeau pasărilor, și în sunetele acestea mărunte, subtile și îndrăznețe, se exprima, fin și pătrunzător, toată primăvara. La un moment dat, d. Spinell murmură încet: „Chemare indispensabilă...” Apoi clătină capul înapoi și încolo, și trase aerul printre dinți, ca la o violentă durere nervoasă.

Era imposibil să se liniștească și să se reculeagă. Nu ori și cine e făcut pentru astfel de întâmplări brutale!... Printr-un proces sufletesc, a cărui analiză ar duce prea departe, d. Spinell ajunse la hotărârea de a se

ridica și de a face puțină mișcare, de a se plimba puțin la aer. Își luă deci pălăria și părăsi camera.

Când ieși din casă și simți aerul dulce și aromat, d. Spinell întoarse capul și-și lăsă privirea să alunece, încet, dealungul clădirii, până la una din ferestre, o fereastră cu perdelele trase, asupra căreia ochii săi se fixară o clipă, serioși, adânci și fără a clipi. Apoi d. Spinell își împreună mâinile la spate și păși mai departe pe aleele presărate cu pietriș. Pășii cufundat în gânduri.

Straturile erau încă acoperite cu rogojini, iar tufișurile și arborii încă goi; dar zăpada se topise, și pe drumuri numai ici-colo se mai vedeau urme de umezeală. Imensa grădină, cu grottele, aleele de iederă și micile chioșcuri, era muiată într-o lumină de dupăamiază, minunat de frumos colorată, cu umbre viguroase și reflexe aurii, pârguite, iar ramurile sombre ale copacilor se desenau, precis și delicat, pe cerul limpede.

Era cam pe la ceasul, când soarele devine plastic, când masa difuză de lumină capătă conturul vădit de taler, al cărui foc, mai potolit și mai blând, ochii îl pot mai lesne suporta. D. Spinell nu vedea soarele; drumul său îl ducea astfel, că soarele-i rămânea mereu acoperit și ascuns. Umbla cu capul plecat și îngâna o melodie, o frază scurtă, o figură în jalnic și sfios suiș, motivul dorului... Brusc însă, cu un svâcnet, cu un răsuflăt scurt și spasmodic, se opri împietrit, și sub sprâncenele contractate violent, ochii săi holbați priveau, cu expresia unei îngrozite împotriviri, drept înainte...

Drumul cotea; ducea către soarele ce scăpăta. Străbătut de două fășii, subțiri și iluminate, de nouri cu dungile aurite, soarele stătea mare și strâmb pe cer, stropea cu pară creștetele copacilor și-și revărsa strălucirea galben-roșiatică peste grădină. Și în mijlocul acestei apoteoze de aur, cu uriașul cerc de purpură al soarelui la cap, stătea dreaptă pe alee, o femeie durdă, investmântată toată în roșu, aur și ecosez, cu mâna dreaptă înfiptă în copiosul șold, iar cu stânga mișcând ușor, încoace și încolo, un cărucior subțirel din fața ei. În căruciorul acesta însă ședea copilul, ședea Anton Klöterjahn junior, ședea dolofanul fiu al Gabrielei Eckhof!

Ședea, îmbrăcat cu un suman alb și cu o pălărie mare albă, bucălat, voinic și sănătos, între perne, și privirea sa întâmpină, veselă și nestingherită, pe aceea a d-lui Spineil. Romancierul ar fi fost gata să facă o sforțare, era bărbat, ar fi avut puterea să treacă pe lângă această neașteptată apariție, scăldată în lumini de sărbătoare, și să-și urmeze plimbarea. Dar atunci se întâmplă grozăvia: Anton Klöterjahn isbucni într-un hohot de râs, țișând de o inexplicabilă plăcere, încât aproape te treceau fiori.

Dumnezeu știe ce-l apucase, dacă silueta neagră din fața sa îi stârnise această veselie sălbatecă, sau ce fel de acces de sănătate animalică îl cuprinsese. Ținea într-o mână un inel de os, iar în cealaltă o huruitoare de tinichea. Aceste două obiecte le întindea, chiuind, în lumina soarelui, le scutura și le isbea între ele, ca și cum ar fi vrut să isgonească pe cineva, dându-i cu tifla. Ochii îi erau aproape închiși de plăcere, iar gura îi era atât de larg căscată, încât i se vedea tot cerul gurei. Și-și svârlea capul, când într-o parte, când într-alta, pe când chiuia.

Atunci d. Spineil făcu la stânga 'mprejur și plecă. Plecă, urmat de chiotele micului Klöterjahn, și păși pe pietriș, ținându-și brațele cu o oarecare stângăcie și grație bătoasă, cu pașii vehement reținuți ai aceluia, care vrea să ascundă faptul că, sufletește, o rupe la fugă.